

Economisch-Statistische Berichten

E-55

★

J. S. Beetsma

De actieradius van de Nederlandse
kustvaart

★

Drs A. G. ter Hennepe

Bouwt West-Duitsland meer woningen
dan Nederland?

★

Dr J. R. A. Buning

De spaarbanken in 1954

★

M. J. Anema

Onderwijs en bedrijfsleven

★

P. de Hevesy

The economic foundation of liberty

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

40e JAARGANG

No 1979

WOENSDAG 18 MEI 1955

Sedert meer dan 60 jaar bestaande

EXPORT MAATSCHAPPIJ

met eigen vestigingen in Z.O. Azië en belangen in andere overzeese gebieden,

zoekt ter assistentie van de Directie, PERSOONLIJKHEID,

B. zelfstandige functie bekleed hebbende, representatief, overzeese ervaring, goede organisator en onderhandelaar, in staat leiding te geven.

Op den duur opname in de Directie niet uitgesloten
Leeftijd niet ouder dan ca. 45 jaar

Brieven No 182.591, BOLREK, Koningspl. 1, A'dam

Bij het Industrieschap „Centrale Groninger Veenkoloniën”, gevestigd te Veendam, wordt gevraagd een

DIRECTEUR

Salaris f 8000—f 9000 (4 periodieke verhogingen)
Aanstelling op arbeidsovereenkomst

Vereisten:

voltooide studie soc. econ. wetenschappen; kennis van industrialisatie-vraagstukken, bedrijfseconomie en/of ervaring op het gebied van het bedrijfsleven; goed stylist; organisatievermogen en in staat het industrieschap te vertegenwoordigen; kennis van moderne talen.

Aanmelding onder opgaaf van personalia en referenties bij de burgemeester van Veendam binnen 14 dagen na verschijning van dit blad.

Het Provinciaal Electriciteitsbedrijf van Noord-Holland te Bloemendaal vraagt voor het Bedrijfseconomische Bureau een

CHEF

Taakomschrijving.

Het geven van leiding aan de bedrijfseconomische- en statistische analyse en aan efficiency-onderzoeken, alsmede het doen van voorstellen ter bevordering van de bedrijfs-efficiency.

Vereisten.

Bij voorkeur Accountant N.I.V.A. en/of Economisch drs met voldoende practijk.

Bezoldiging.

Afhankelijk van leeftijd, opleiding en ervaring in één der volgende rangen:

Referendaris:

Salarisgrenzen: f 7.620,— — f 9.420,— p. jaar.

Administrateur A:

Salarisgrenzen: f 7.824,— — f 10.200,— p. j.
Deze bedragen nog te verhogen met 6% en de denivellerings toeslag.

Sollicitaties met recente pasfoto worden binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad ingewacht bij de Directie te Bloemendaal, Ign. Bispincklaan 19.

R. Mees & Zoonen

*Bankiers en
Assurantie-makelaars*

Rotterdam

*Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen*

3 Dimensies? (3 D)

Eist van Carbonpapier 2 dimensies

Carboplan

krult niet,
vlekt niet en geeft
vele,
gave,
duidelijke copieën in één keer

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, 6, Place Royale, Brussel, postcheck-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 29,—, overige landen f 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

De E-55 is een manifest van de Nederlandse Energie om aan de wereld te tonen hoe ons land zich in tien jaar heeft opgericht. Zij is uitgegroeid tot een machtige show van Neerland's vooruitgang. Wat eerst fantasie leek is thans werkelijkheid geworden. De dynamische E-55 vraagt voor de resultaten van onze gemeenschappelijke tienjarige activiteit in een grotere wereld de openbare belangstelling.

Er zijn vele middelen om mededelingen te verspreiden en om van wetenswaardigheden kennis te nemen. Onze tijd ontbreekt de nodige rust voor uiteenzettingen en dikke boeken. Het publiek wil visuele contacten in bioscoop en televisie: de mensen willen „zien”. Men mag dit betreuren, het feit is er. Vandaar dat een tentoonstelling, waar de dingen in bedrijf zijn en moeilijke vraagstukken bevattelijk worden opgediend, op haar plaats is.

Wat weten wij, Nederlanders, zoals wij dagelijks in ons werk opgaan, nu eigenlijk van hetgeen anderen inmiddels hebben gedaan? Daarom is het een goede gedachte elkan- der na tien jaren harde arbeid te tonen wat gemeen- schappelijk tot stand werd gebracht en hoe Nederland door die som van krachten zijn plaats in de rij der volken weer heeft ingenomen. Leven wij in de tijd van het beeld, E-55 geeft een beeld van de tijd.

Tot dat beeld behoort ook de samenwerking, de gemeen- schappelijke inspanning. Grote groepen, waarvan de leden soms felle concurrenten kunnen zijn, stellen op de E-55 het gemene doel op de voorgrond. Het zal opvallen hoe vele bedrijven zich grote financiële offers hebben ge- troost om zonder reclame-oogmerk de aandacht op een

speciale bron van productie en welvaart te vestigen. Dit is Nederland op zijn best.

De tentoonstelling is nationaal, omdat heel Nederland daaraan deelneemt en omdat een unieke samenwerking heerst tussen de verschillende overheidsinstanties en het particulier initiatief. De tentoonstelling is het raam, waar- door men een beeld ziet van de stelselmatig nagestreefde verhoging van de productiviteit, van de vorderingen in het wetenschappelijk onderzoek, in de ontwikkeling van de export, de verruiming van de werkgelegenheid, de wederopbouw en de welvaart van het gezin.

E-55 is, als een jubileum, een gelegenheid, die men aangrijpt om met voorbijzien van enkele oneffenheden het goede naar voren te brengen. Zij is een top, waarop mag worden teruggeblikt naar de afgelopen weg en waar men zich rekenschap geeft van de moeilijkheden welke overwonnen werden en waar men weer moed krijgt om verder te gaan. Het is een feest, dat geld kost, doch waar men frisse krachten opdoet om de tocht voort te zetten.

E-55 is ontsproten uit een Rotterdams initiatief, het zijn Rotterdamse schouders, die de last en de risico's op zich hebben genomen. Maar heel Nederland doet mee. Het gaat niet om Rotterdam, maar om Nederland. Het „nationale” is niet aan bepaalde plaats gebonden. Wat in Rotterdam getoond wordt, is Nederland in de beste zin van het woord. De E van E-55 is bedoeld als de E van Energie; nu de tentoonstelling gereed is, kan men zeggen: de E is de E van Encyclopaedie van de Nederlandse samenleving in het jaar 1955.

Rotterdam.

J. HASPER.

INHOUD

	Blz.		Blz.
E-55, door J. Hasper	467	Aantekening:	
De actieradius van de Nederlandse kustvaart in de na-oorlogse jaren, door J. S. Beetsma	469	De Belgische begroting in 1955, door Mej. Lic. J. Claes	479
Bouwt West-Duitsland meer woningen dan Neder- land?, door Drs A. G. ter Hennepe	472	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	482
De spaarbanken in 1954, door Dr J. R. A. Buning	474	Statistieken:	
Onderwijs en bedrijfsleven, door M. J. Anema ..	476	Werkloosheid in Nederland	483
The economic foundation of liberty, door P. de Hevesy	478	Emissies in 1955	483

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

J. S. BEETSMA, De actieradius van de Nederlandse kustvaart in de na-oorlogse jaren.

In Nederland wordt onder kustvaart verstaan: het transport van goederen over zee door schepen met een inhoud van minder dan 500 B.R.T. (kleine handelsvaart). Schrijver tracht een antwoord te geven op de vraag, welke zeewegen in hoofdzaak door de schepen worden gekozen en welke relatieve betekenis aan elk daarvan moet worden toegekend. Het C.B.S. heeft met behulp van de douaneformulieren en de publicaties in de dagbladen over het jaar 1952 de vaarroute van elk schip volledig gevolgd en vastgelegd. Vervolgens werden zeewegen per gebied samengevoegd, waardoor het geheel meer overzichtelijk werd. Uit een tabel met betrekking tot de intensiteit van het verkeer der kustvaarders op de verschillende zeewegen blijkt, dat zij zich vrijwel uitsluitend in Europese wateren bewegen. Daarna neemt schrijver de afstandsfactor in de gegevens op ten einde het totale aantal ton-zeemijlen op de verschillende zeewegen te kunnen vaststellen. Hiervan kwam 38 pCt. voor rekening van het rechtstreekse verkeer op Nederland, terwijl de „cross trade” 62 pCt. bedroeg. Ook berekent schrijver de zgn. haventijd, de gemiddelde afstand per reis en de beladingsgraad.

Drs A. G. TER HENNEPE, Bouwt West-Duitsland meer woningen dan Nederland?

Aan de hand van het beschikbare statistische materiaal is de stelling naar voren gebracht, dat in West-Duitsland naar verhouding meer woningen zouden worden gebouwd dan in Nederland. De directie van de Herstelbank heeft hierin aanleiding gezien een onderzoek te doen instellen naar de vraag of en in hoeverre de bovengenoemde stelling waarheid bevat. Een eerste, oppervlakkige beschouwing van het cijfermateriaal vestigt de indruk, dat de Westduitse woningproductie inderdaad groter is dan de Nederlandse, ook wanneer men deze uitdrukt in het aantal nieuwe woningen per 1.000 inwoners. Het begrip „woning” blijkt in beide landen zoveel te verschillen, dat schrijver vergelijkt op basis van de gemiddelde bruto-woonoppervlakte per nieuwgebouwde woning, en gemiddeld aantal kamers per woning. Mede in aanmerking nemende dat een niet gering gedeelte van de Westduitse bouwnijverheid wordt benut voor wederopbouw, uitbreiding en verbouw, welke niet mogen worden gelijkgesteld met nieuwbouw, meent schrijver de gevolgtrekking te mogen maken, dat de woningbouw in Nederland en die in West-Duitsland naar verhouding van de omvang van haar bevolking een vrijwel gelijke prestatie leveren.

Dr J. R. A. BUNING, De spaarbanken in 1954.

Wanneer het spaarvermogen wordt gezien als de resultante van de spaarmogelijkheden en de spaarzin, dan behoeft het niet te verwonderen, dat het afgelopen jaar voor de spaarinstellingen gunstig is geweest. Weliswaar is in 1954 ook de totale consumptie van de bevolking toegenomen, maar de toeneming hiervan blijft toch in belangrijke mate achter bij de toeneming van het nationale inkomen. Het aandeel der algemene spaarbanken in de totale besparingen is in 1954 niet onbelangrijk gestegen. De belegging heeft de spaarbanken voor grote moeilijkheden geplaatst omdat in het algemeen de vraag naar kapitaal niet overmatig groot en het rendement van nieuwe beleggingen laag was. De rente der kapitaalmarktbeleggingen daalde over vrijwel de gehele linie, terwijl

daartegenover ook de gemiddelde vergoede rente der spaarbanken enigszins werd verlaagd.

M. J. ANEMA, Onderwijs en bedrijfsleven.

Het onderwijs schiet volgens schrijver schromelijk tekort in het afleveren van jonge mensen, die klaar zijn om een middelmatige functie in het bedrijfsleven te aanvaarden. Schrijver beziet dit vraagstuk en onderscheidt in grote trekken drie aspecten: het contact tussen school en bedrijf, het contact tussen bedrijf en school, en de vorming van de leerlingen tot potentieel geschikte kracht voor het bedrijfsleven. Bezoekdagen zowel voor docenten als voor leerlingen van de hogere klassen aan bedrijven worden door hem bepleit, benevens het zo nu en dan doceren van bedrijfsfunctionarissen op de scholen. Met betrekking tot het derde punt — de kern van de zaak — beveelt schrijver het Amerikaanse systeem van „Junior Achievement” aan. Hij bespreekt daarvan de opzet en de voordelen. Volgens schrijver ligt hier, ook al zal het systeem in ons land niet klakkeloos kunnen worden gecopieerd, een mogelijkheid voor de oplossing van het aan de orde gestelde probleem.

P. DE HEVESY, The economic foundation of liberty.

Veelal wordt beweerd dat, onder de huidige omstandigheden, vrijhandel noch mogelijk noch wenselijk is, o.a. omdat de situatie in verschillende landen zo ver uiteenloopt. Schrijver geeft een overzicht van de grote mogelijkheden en voordelen van een vrije wereldmarkt. Vervolgens geeft hij een beeld van de ontwikkeling van de liberalisaties van de handel en van de daartoe gedane voorstellen sedert 1927. Volgens schrijver is de gelegenheid voor werkelijke vooruitgang op dit gebied groter dan gedurende welke tijd ook na de laatste wereldoorlog.

— SOMMAIRE —

J. S. BEETSMA, Le champs d'activité de la flotte de cabotage néerlandaise dans les années d'après-guerre.

L'auteur tâche de déterminer les principales voies maritimes suivies par la flotte de cabotage néerlandaise ainsi que la signification de chacune d'elles.

Drs A. G. TER HENNEPE, l'Allemagne Occidentale construit-elle plus de logements que les Pays-Bas?

La direction de la „Herstelbank” a fait procéder à une enquête, en vue de vérifier dans quelle mesure est exacte, l'affirmation suivant laquelle l'Allemagne Occidentale édifie proportionnellement plus de logements que les Pays-Bas. L'auteur expose les méthodes de recherche et les résultats de celles-ci.

Dr J. R. A. BUNING, Les caisses d'épargne en 1954.

L'année écoulée a été favorable pour les institutions d'épargne aux Pays-Bas. La part des caisses d'épargne en général dans le montant total de l'épargne a augmenté sensiblement en 1954.

M. J. ANEMA, Enseignement et industrie.

L'auteur étudie le problème né de l'instruction insuffisante des jeunes gens qui s'apprennent à remplir des fonctions de moyenne importance dans l'industrie.

P. DE HEVESY, Le fondement économique de la liberté.

L'auteur estime que depuis la fin de la seconde guerre mondiale, l'époque n'a jamais été aussi favorable à des progrès réels dans le domaine du commerce international.

De actieradius van de Nederlandse kustvaart in de na-oorlogse jaren

Inleiding.

De kustvaart wordt in de Engelse literatuur wel eens „that little known trade” genoemd. Daargelaten in hoeverre deze benaming voor de Engelse kustvaart juist is gekozen, zij is op de Nederlandse kustvaart zeker van toepassing. Hoewel de bestaande literatuur een interessante en boeiende beschrijving geeft omtrent het ontstaan en wezen der kustvaart, verschaft deze geen voldoende gegevens om daaruit de economische betekenis van deze bedrijfstak voor ons land af te leiden. Dat zo weinig economische gegevens over de kustvaart bekend zijn, houdt ook wel enigszins verband met de aard van het bedrijf, aangezien de reder door de scherpe concurrentie op de vrachtenmarkt er in principe niet veel voor voelt interne gegevens aan de buitenwereld mede te delen.

Gezien de belangrijke positie welke de Nederlandse kustvaart op de internationale vrachtenmarkt inneemt en haar betekenis voor onze nationale economie, verdient het zeker aanbeveling aan deze bedrijfstak aandacht te schenken. Het doel van het onderhavige onderzoek is dan ook een enkel facet van de Nederlandse kustvaart nader te belichten, nl. haar actieradius d.w.z. het vaargebied, waarbinnen de Nederlandse coasters hun diensten in de na-oorlogse jaren verlenen.

Alvorens de resultaten van dit onderzoek mede te delen, is het gewenst eerst nader vast te stellen wat onder kustvaart dient te worden verstaan. Deze benaming geeft niet de werkelijke situatie weer, daar het hier niet het transport van goederen over zee tussen Nederlandse havens betreft. Een lonende exploitatie der schepen zou langs onze kustlijn niet mogelijk zijn. In Nederland kent men aan de kustvaart een ruimere betekenis toe, nl. het transport van goederen over zee door schepen met een inhoud van minder dan 500 B.R.T. Men kan derhalve beter spreken van de kleine handelsvaart, welke benaming ook in officiële stukken wordt aangehouden.

De actieradius van de kustvaart.

De actieradius van de kustvaart is niet zo eenvoudig vast te stellen. Het certificaat van deugdelijkheid geeft bij vele kustvaarders wel het terrein aan, waarbinnen het schip zich mag bewegen, maar hoe staat het nu met de werkelijke situatie? Welke zeewegen worden in hoofdzaak door de schepen gekozen en welke relatieve betekenis moet aan elk dezer wegen worden toegekend?

Bovendien is in de na-oorlogse jaren voor het merendeel der kustvaarders, dat van stapel is gelopen, onbepaalde vaart toegestaan. Op welke routes worden deze schepen nu ingezet? Varen ze naar veraf gelegen havens, bijv. de Westkust van Afrika, of blijven ze meer in de Europese wateren?

In dit onderzoek zal worden getracht hierop een antwoord te geven.

a. Methode van onderzoek.

Allereerst dienen de vaarroutes der schepen te worden vastgesteld. Van de binnekomende en uitgaande coasters is men aan de hand van de douaneformulieren van de havens van herkomst en bestemming op de hoogte. Deze vermelden evenwel geen gegevens over het verdere vaarschema der schepen. Het Centraal Bureau voor de Statistiek bracht echter uitkomst in deze moeilijkheid. Dit

Bureau heeft nl. met behulp van de douaneformulieren en de publicaties in de dagbladen over het jaar 1952 de vaarroute van elk schip volledig gevolgd en de gegevens op ponskaarten vastgelegd.

Dat slechts de gegevens over het jaar 1952 beschikbaar waren, is van geen overwegend bezwaar, aangezien de ervaring wel heeft geleerd, dat op korte termijn de structuur van het zeeverkeer zich niet noemenswaardig wijzigt.

Met behulp van de ponskaarten was het mogelijk van deze zeewegen, welke door de Nederlandse coasters worden bevaren, het aantal schepen en de totale brutotonnage vast te stellen. Aangezien theoretisch het aantal zeewegen zeer groot is, zijn de kuststreken der betrokken landen in gebieden onderverdeeld, waarbij zoveel mogelijk rekening is gehouden met de belangrijkheid der havens, welke in deze gebieden zijn gelegen. Vervolgens zijn de zeewegen, welke naar de havens in deze gebieden leiden, per gebied samengevoegd. Hierdoor werd het geheel van zeewegen meer overzichtelijk. In dit verband moge de aandacht worden gevestigd op een interessante publicatie van Engelse zijde nl. „Coastwise Shipping and the Small Ports” door P. Ford en J. A. Bound, waarbij de plaats der kleine havens in het transport van goederen door coasters en de concurrentiepositie van de kustvaart t.o.v. de Engelse spoorwegen nader werden geanalyseerd. Bij dit onderzoek had men het voordeel, dat de kustvaart geheel op Engelse havenplaatsen is georiënteerd, waardoor belangrijke statistische bronnen ter beschikking kwamen. Hierdoor was het niet alleen mogelijk de vaarroutes te bepalen, maar ook de aard en het gewicht der lading van de kustvaarders kon worden vastgesteld. Zoals hierboven reeds is medegedeeld zijn laatstgenoemde gegevens voor de „cross trade” der Nederlandse kustvaart niet beschikbaar.

b. Resultaten van het onderzoek.

In tabel 1 is de intensiteit van het verkeer der kustvaarders op de verschillende zeewegen vermeld. Teneinde de overzichtelijkheid te bevorderen zijn verschillende gebieden, welke door de kustvaarders worden bezocht, tezamen gevoegd. Men kan uit deze staat opmaken, dat de verkeerswegen der kustvaarders van Nederland uit in vijf richtingen gaan, nl. naar:

- Duitsland, Denemarken, Noorwegen, Oostzeelanden;
- Engeland, Schotland, Ierland;
- België, Frankrijk, Z.W.-Europa;
- Middellandse Zee;
- overige gebieden.

TABEL 1.

Verkeer van Nederlandse kustvaarders tussen de verschillende landen gedurende het jaar 1952

(in duizenden bruto registertonnen)

Gebieden van herkomst	Gebieden van bestemming						Totaal
	1	2	3	4	5	6	
1. Nederland	—	931	258	733	63	7	1.992
2. Engeland, Ierland, Schotland	979	—	629	464	31	4	2.107
3. België, Frankrijk, Z.W.-Europa	225	560	—	178	145	3	1.111
4. Duitsland, Denemarken, Noorwegen, Oostzeelanden	721	529	120	—	11	1	1.382
5. Middellandse Zee gebied	65	92	100	2	—	5	264
6. Overige	2	3	2	2	4	—	13
Totaal	1.992	2.115	1.109	1.379	254	20	6.869

De totalen per gebied van herkomst en bestemming stemmen niet volledig met elkaar overeen, hetgeen een gevolg is van het feit, dat aan het begin en het einde van het jaar verschillende schepen nog varende zijn, waardoor de gegevens niet in de staat konden worden opgenomen.

Uit de gegevens in deze „input-output”-staat blijkt, dat de kustvaarders zich vrijwel uitsluitend in Europese wateren bewegen. Naar verhouding is het verkeer naar het Middellandse Zee gebied gering te noemen. Dit geldt eveneens voor de onder e. genoemde „overige gebieden”. Dit zijn in hoofdzaak de havens aan de Westkust van Afrika en aan de Caraïbische Zee. Wordt al een verre reis ondernomen, dan gebruikt men daarvoor veelal het grotere type schip van 400 à 500 B.R.T. Dit blijkt duidelijk uit de gegevens in tabel 2, waarin de gemiddelde grootte der schepen op de zeewegen is aangegeven.

TABEL 2.

Gemiddelde grootte der Nederlandse kustvaarders tussen de verschillende landen gedurende het jaar 1952
(in bruto register tonnen)

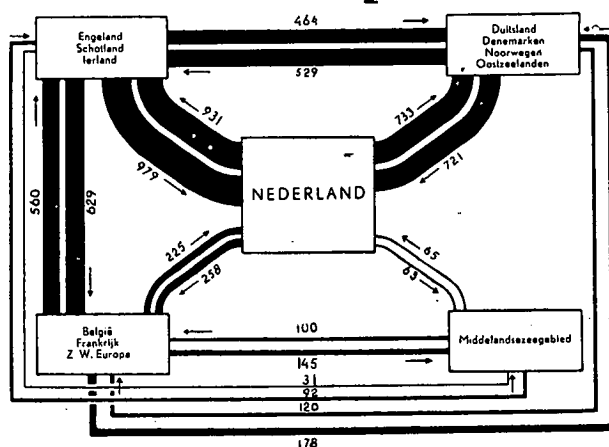
Gebieden van herkomst	Gebieden van bestemming						Totaal
	1	2	3	4	5	6	
1. Nederland	—	322	368	291	432	425	318
2. Engeland, Ierland, Schotland	322	—	343	338	438	499	333
3. België, Frankrijk, Z.W.-Europa	347	337	—	317	467	499	349
4. Duitsland, Denemarken, Noorwegen, Oostzeelanden	292	340	307	—	440	499	314
5. Middellandse Zee gebied	432	452	481	450	—	499	458
6. Overige	400	499	499	499	455	—	464
Totaal	317	336	354	309	453	444	331

Ter verduidelijking zijn de verkeersstromen nog eens in figuur 1 opgenomen. Gemakshalve is daarbij het verkeer met het restgebied weggelaten.

FIGUUR 1.

Verkeer van Nederlandse kustvaarders tussen de verschillende landen gedurende het jaar 1952

(in duizenden bruto register tonnen)

Uit het verschil der voornaamste tegengestelde verkeersstromen tussen elk der gebieden blijkt, dat een van Nederland uitgaande surplusstroom zich bewoog naar gebied België, Frankrijk, Z.W.-Europa. Verenigd met een verkeersstroom uit Engeland verdeelt deze zich in twee richtingen, nl.:

1. via Duitsland, Denemarken, Noorwegen, Oostzeelanden naar Engeland;
2. via het Middellandse Zee gebied naar Engeland (zie figuur 2).

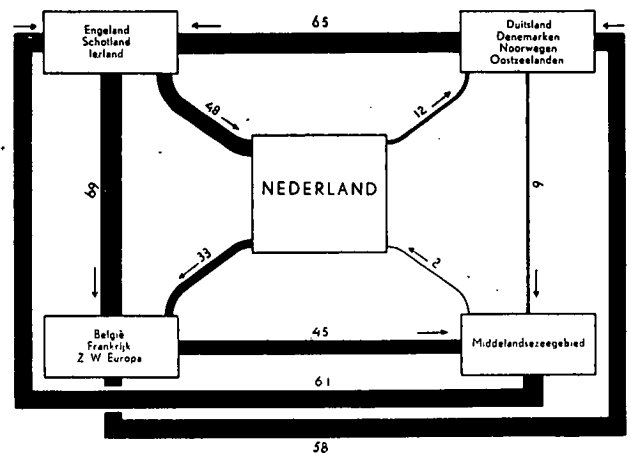
Ten slotte kwam de stroom van Engeland weer in Nederland terug, nadat eerst hiervan een deel zich had afgesplitst naar gebied België, Frankrijk, Z.W.-Europa (zie hierboven).

Geheel sluitend is dit schema niet, aangezien het verkeer met de „overige gebieden” hierin niet is opgenomen. Voor het bepalen van de hoofdverkeersstromen is dit evenwel geen bezwaar.

FIGUUR 2.

Verkeer van Nederlandse kustvaarders tussen de verschillende landen gedurende het jaar 1952 naar surplusstromingen

(in duizenden bruto register tonnen)

In het bovenstaande is dus een overzicht gegeven van de intensiteit van het verkeer der kustvaarders op de verschillende zeewegen. Hiermede heeft men evenwel geen inzicht gekregen in de relatieve betekenis der verschillende routes t.a.v. de totale capaciteit van de vloot. Daartoe is het noodzakelijk de afstandsfactor in de gegevens op te nemen, teneinde het totale aantal ton-zeemijlen ¹⁾ op de verschillende zeewegen te kunnen vaststellen. Uiteraard zou het een zeer omvangrijke taak zijn, indien de afstand van alle in werkelijkheid bevaren zeewegen moest worden berekend. Vandaar dat in dit onderzoek naar een vereenvoudiging der gegevens is gestreefd door van elk gebied de belangrijkste haven, i.c. de haven met de grootste verkeersfrequentie der Nederlandse kustvaarders, als representatief voor dit gebied te beschouwen. Op zichzelf genomen betekent dit toch al de berekening van de afstand van een vrij groot aantal zeewegen, indien men bedenkt, dat het totale aantal gebieden 50 bedroeg. Hoewel derhalve bij deze wijze van berekenen der afstanden in ton-zeemijlen niet geheel exacte cijfers werden verkregen, leverde dit voor het doel van dit onderzoek geen bezwaar op. De gegevens der afstanden in zeemijlen zijn ontleend aan de „Admiralty-Distance Tables” van de Hydrografische Dienst van de Admiraliteit in Londen.

In tabel 3 zijn de uitkomsten van dit onderzoek beknopt weergegeven. Een meer gedetailleerde opstelling der cijfers is aangegeven in tabel 5 onderaan blz. 471.

Ten opzichte van het totale aantal afgelegde ton-zeemijlen blijkt duidelijk de belangrijkheid der zeewegen tussen de gebieden 1 t/m 4. Tezamen met het interne verkeer der gebieden was ca 74 pCt van het totale aantal ton-zeemijlen hier geconcentreerd. Van de overige ton-zeemijlen was 21 pCt betrokken bij de vaart op de Middellandse Zee en 5 pCt bij het verkeer buiten de Europese wateren.

¹⁾ 1 zeemijl = ca 1,8 km.

TABEL 3.

Het verkeer van Nederlandse kustvaarders tussen de verschillende landen gedurende het jaar 1952 in ton-zeemijlen (B.R.T. × afstand)

(in miljoenen)

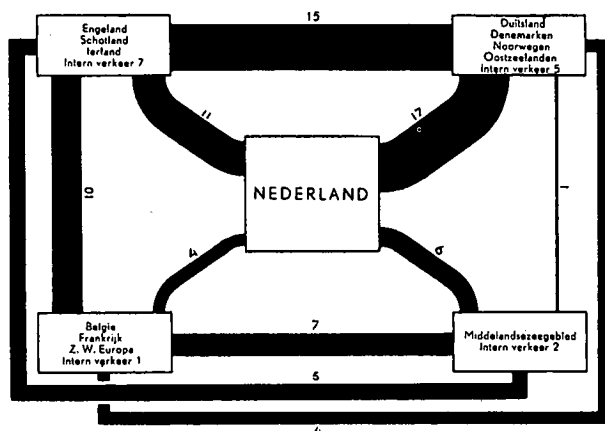
Gebieden van herkomst	Gebieden van bestemming						Totaal
	1	2	3	4	5	6	
1. Nederland	—	248	90	354	126	21	839
2. Engeland, Schotland, Ierland	261	342	263	321	62	15	1.264
3. België, Frankrijk, Z.W.-Europa	94	222	58	102	200	9	685
4. Duitsland, Denemarken, Noorwegen, Oostzee	429	388	78	247	25	6	1.173
5. Middellandse Zee gebied	128	167	125	4	83	7	514
6. Overige	10	14	6	4	5	114	153
Totaal	922	1.381	620	1.032	501	172	4.628

Tevens blijkt uit de gegevens dat 38 pCt van het totale aantal afgelegde ton-zeemijlen voor rekening kwam van het rechtstreekse verkeer op Nederland, terwijl de „cross trade” 62 pCt bedroeg. Hieruit blijkt de sterke positie van de „cross trade” in de Nederlandse kustvaart. In figuur 3 zijn de verschillende percentages nog eens schematisch weergegeven.

FIGUUR 3.

Verkeer van Nederlandse kustvaarders tussen de verschillende landen gedurende het jaar 1952 in pCt van het totale aantal afgelegde ton-zeemijlen

(bruto tonnage × afstand)

Het totale aantal afgelegde ton-zeemijlen = 4.628 mln. Verkeer met overige gebieden 5 pCt van het totaal.

TABEL 5.

Het verkeer van Nederlandse kustvaarders tussen de verschillende landen gedurende het jaar 1952 in ton-zeemijlen (B.R.T. × afstand in zeemijlen)

(× 1 miljoen)

Gebieden van herkomst	Gebieden van bestemming													Totaal	In pCt van het totaal
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
1. Nederland	—	12,7	151,5	7,7	38,3	50,0	29,1	48,3	126,3	35,5	91,6	226,5	21,3	838,8	18
2. België	7,6	—	27,7	4,5	23,1	17,5	4,9	5,6	16,1	6,4	21,5	46,9	6,6	188,4	4
3. Engeland en Schotland Oostkust	144,7	20,1	84,3	24,2	23,8	23,9	71,4	19,0	22,1	16,4	104,5	88,9	5,3	648,6	14
4. Engeland Zuidkust	25,1	7,2	26,3	5,7	10,7	2,5	6,4	0,7	16,7	3,8	21,9	37,8	—	164,8	4
5. Engeland en Schotland Westkust	80,7	20,9	5,6	16,0	28,7	16,0	75,9	22,1	17,9	8,6	21,8	16,1	4,2	334,5	7
6. Ierland	10,2	4,1	17,7	13,4	38,2	5,5	8,5	6,2	5,6	0,7	0,5	0,4	4,3	115,3	2
7. België, Frankrijk, Z.W.-Europa	31,0	4,9	46,2	17,2	40,4	9,8	21,8	3,1	175,0	3,8	9,3	12,5	1,8	376,8	8
8. Spanje, Noordelijke havens en Portugal	55,4	6,1	13,0	10,6	4,9	7,3	9,9	1,7	8,4	1,3	—	—	0,5	119,1	3
9. Middellandse Zeehavens	128,2	13,0	58,2	10,3	72,9	25,1	106,1	5,5	82,9	3,6	—	—	7,3	513,1	11
10. Duitsland, Noordzeehavens	23,6	3,8	44,7	2,1	19,9	8,8	1,7	1,1	2,8	—	3,2	5,2	—	116,9	3
11. Denemarken, Noorwegen, Oslofjord	59,0	13,7	51,5	5,1	13,5	2,3	12,8	0,4	19,4	8,4	26,4	78,3	—	290,8	6
12. Oostzeelanden	346,6	19,6	132,9	34,9	57,5	14,3	23,6	0,8	3,3	5,8	18,2	101,0	6,2	764,7	17
13. Overige	10,0	3,9	7,6	—	4,0	2,8	3,6	—	4,8	1,8	3,0	—	114,4	155,9	3
Totaal	922,1	130,0	667,2	151,7	375,9	185,8	375,7	114,5	501,3	96,1	321,9	613,6	171,9	4.627,7	100
In pCt van het totaal	20	3	14	3	8	4	8	3	11	2	7	13	4	100	

Van het aandeel van de lijnvaart in het rechtstreekse verkeer op Nederland is in tabel 4 een overzicht gegeven.

TABEL 4.

Aandeel van de lijnvaart in het totale aantal ton-zeemijlen der kustvaart op Nederland a)

Gebieden	Inkomend		Uitgaand	
	Totaal aantal ton-zeemijlen	waarvan in pCt lijnvaart	Totaal aantal ton-zeemijlen	waarvan in pCt lijnvaart
1. Engeland, Schotland, Ierland	261	30	248	38
2. Duitsland, Denemarken, Noorwegen, Oostzee	429	15	354	21
3. België, Frankrijk, Z.W.-Europa	94	61	90	70
4. Middellandse Zee gebied	128	84	126	80
Totaal	912	34	818	41

a) Excl. verkeer buiten Europese wateren.

Voor het inkomend en uitgaand verkeer der kustvaarders bedroeg dit aandeel resp. 34 en 41 pCt. Het valt hierbij op, dat de lijnvaart in het verkeer van en naar de Middellandse Zee een zeer belangrijke plaats innam nl. ca 80 pCt. Het betrekkelijk hoge percentage van het verkeer naar gebied 2 werd in sterke mate beïnvloed door de lijndiensten op de havens in Z.W.-Europa (o.a. Portugal).

Met behulp van bovenstaande gegevens was het ook mogelijk de zgn. „haventijd” der kustvaarders te berekenen. De totale vloot van circa 184.000 B.R.T. met een gemiddelde vaarsnelheid van 9,6 zeemijlen per uur bracht in 1952 gemiddeld per schip 122 dagen op zee door. Dit betekent derhalve een „haventijd” van 243 dagen. In dit verband moge de aandacht worden gevestigd op een recente publicatie van de United Nations ²⁾, volgens welke voor de wereldvrachtvloot (droge lading, excl. de kustvaart) het aantal dagen dat gemiddeld per schip op zee werd doorgebracht in 1950 130 bedroeg.

Voorts is vastgesteld dat in 1952 de gemiddelde afstand per reis per Nederlandse kustvaarder 482 zeemijlen bedroeg. Voor de wereldvrachtvloot was de gemiddelde lengte in 1950 circa 3.300 zeemijlen.

Aangezien geen gegevens betreffende het gewicht der lading van de kustvaarders beschikbaar waren, was het

²⁾ „Monthly Bulletin of Statistics”, September 1954.

niet mogelijk de *benuttingsgraad* der vloot (d.w.z. het gewicht der lading \times afstand) t.o.v. de totale vervoerscapaciteit (dat is draagvermogen \times gemiddelde snelheid \times vaartijd), te berekenen. Wel was het mogelijk van de

TABEL 5.

Beladingsgraad a) der inkomende kustvaarders in 1952

Gebieden	Lijnvaart in pCt	Trampvaart in pCt
1. Engeland, Schotland, Ierland	24	47
2. Duitsland, Denemarken, Noorwegen, Oostzee	25	60
3. België, Frankrijk, Z.W.-Europa	16	19
4. Middellandse Zee gebied	24	53
Totaal	23	50

a) Draagvermogen der schepen t.o.v. het gewicht der lading.

inkomende kustvaarders, onderscheiden naar lijnschepen en trampschepen de *beladingsgraad* (d.w.z. het draagvermogen der schepen t.o.v. het gewicht der lading) te berekenen. De resultaten hiervan zijn vermeld in tabel 5.

De beladingsgraad der trampschepen lag aanmerkelijk hoger dan die der lijnschepen, nl. resp. 50 en 23 pCt. Voor de binnenkomende lijnschepen was de beladingsgraad per gebied vrijwel gelijk; die der trampschepen echter gaf tussen de verschillende gebieden grote afwijkingen te zien. Opvallend is de lage beladingsgraad der schepen, komende uit België, Frankrijk en Z.W.-Europa, zowel die der lijnschepen (16 pCt) als die der trampschepen (19 pCt).

's-Gravenhage.

J. S. BEETSMA.

Bouwt West-Duitsland meer woningen dan Nederland?

Nu in verscheidene Westeuropese landen de woningbouw, die moet voorzien in de overal bestaande grote tekorten, een enigszins gelijkmatig tempo begint te krijgen, ontstaat de neiging door vergelijking van het beschikbare statistische materiaal een indruk te verwerven van de prestaties van de eigen bouwnijverheid in vergelijking tot die in andere landen ¹⁾.

In Nederland zijn hieraan beschouwingen gewijd in enkele min of meer recente publicaties in de pers, terwijl ook bij de behandeling van de begroting van Wederopbouw in de Tweede Kamer opmerkingen zijn gemaakt met betrekking tot de woningproductie hier te lande in vergelijking tot het buitenland. Met name is, aan de hand van het beschikbare statistische materiaal, de stelling naar voren gebracht, dat in West-Duitsland naar verhouding meer woningen zouden worden gebouwd dan in Nederland. In deze stelling is voorts in feite het verwijt te beluisteren, dat de Nederlandse woningbouw in prestatie tekort zou schieten.

De directie van de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. — Herstelbank — heeft hierin aanleiding gezien een onderzoek te doen instellen naar de vraag of en in hoeverre de bovengenoemde stelling waarheid bevat. De resultaten van dit onderzoek zijn belangwekkend genoeg en waard om in breder kring bekendheid te krijgen.

De studie is welbewust beperkt tot de vraag, of de woningproductie in West-Duitsland groter is dan hier te lande en de conclusie houdt geen oordeel in over de prestatie van de bouwnijverheid in verhouding tot wat wenselijk of mogelijk zou zijn. De vraag, of de woningproductie in Nederland niet nog kan worden vergroot zou een zeer gecompliceerd onderzoek noodzakelijk maken en kan zeker niet in de beperkte plaatsruimte van een tijdschriftartikel worden beantwoord.

Een eerste, oppervlakkige beschouwing van het cijfermateriaal vestigt de indruk, dat de Westduitse woningproductie inderdaad groter is dan de Nederlandse, ook wanneer men deze uitdrukt in het aantal nieuwe woningen per 1.000 inwoners. In tabel 1 zijn de aantallen woningen vermeld, die gedurende de laatste jaren aan de bestaande voorraad zijn toegevoegd, zowel in absolute getallen als per 1.000 inwoners.

TABEL 1.

Ter beschikking gekomen woningen in Nederland en West-Duitsland

Jaar	Nederland		West-Duitsland			
	Aantal woningen aan de voorraad toegevoegd	Bevolking \times 1.000	Aantal woningen toegevoegd per 1.000 inwoners	Aantal woningen aan de voorraad toegevoegd	Bevolking \times 1.000	Aantal woningen toegevoegd per 1.000 inwoners
1929.....	47.400			197.000		
1949.....	48.700	9.884	4,94	215.000	47.111	4,57
1950.....	54.800	10.027	4,45	360.000	47.666	7,56
1951.....	64.750	10.200	6,35	410.000	48.120	8,53
1952.....	57.400	10.328	5,58	443.000	48.478	9,16
1953.....	62.600	10.426	6,08	518.000	48.994	10,56
1954.....	70.500	10.551	6,70	540.000	49.516	10,90

Bronnen: Vorläufiger Jahresbericht 1954 des Bundesministeriums für Wohnungsbau. Monthly Bulletin of Statistics U.N.O. Maandschrift C.B.S.

Men zij echter onder alle omstandigheden voorzichtig met het trekken van snelle conclusies uit statistieken. Dit is zeker nodig, wanneer de statistieken betrekking hebben op de woningbouw. Voorzichtigheid is bovenal geboden wanneer de cijfers ontleend zijn aan publicaties uit verschillende landen.

Een nader onderzoek toont dan ook aan, dat in Nederland en West-Duitsland grote verschillen bestaan met betrekking tot de woningproductie, verschillen, die men bij de beoordeling van de productiecijfers niet uit het oog mag verliezen.

In de eerste plaats wordt in West-Duitsland een veel groter gedeelte van de uitbreiding van de woningvoorraad verkregen door wederopbouw, uitbreiding en verbouw dan in Nederland het geval is, namelijk 20 à 30 pCt van het totale aantal nieuwe woningen, tegenover 3 à 5 pCt in Nederland. Hoewel deze werkzaamheden beslag leggen op een vrij aanzienlijk gedeelte van de capaciteit van de woningbouw, kan men de wederopbouw, de uitbreiding en de verbouw toch niet gelijk stellen aan de bouw van nieuwe woningen. In vele gevallen wordt gebruik gemaakt van nog aanwezige fundamenten en muurgedeelten; nauwkeurige meting van de prestatie is met het beschikbare cijfermateriaal evenwel niet mogelijk.

Geeft het aantal woningen, dat aan de voorraad is toegevoegd, geen zuivere basis voor de vergelijking van de woningbouw in de beide landen, ook het aantal volkomen nieuwe woningen is derhalve hiervoor in feite niet bruikbaar. Niettemin geven wij in tabel 2 een over-

¹⁾ Een uitstekend artikel is in dit verband dat van Dr H. Umrath: „Wohnungsbau in Europa“, Gemeinnütziges Wohnungswesen, October 1954.

zicht van de productie van geheel nieuwe woningen in Nederland en West-Duitsland. Het blijkt dat ook uitgaande van deze cijfers de vergelijking nog in het voordeel van West-Duitsland uitvalt.

TABEL 2.

Productie van geheel nieuwe woningen in Nederland en West-Duitsland

Jaar	Nederland		West-Duitsland	
	Nieuwe woningen	Per 1.000 inwoners	Nieuwe woningen	Per 1.000 inwoners
1949	42.800	4,34		
1950	47.300	4,72	196.000	4,12
1951	58.700	5,75	271.000	5,62
1952	54.600	5,30	318.000	6,58
1953	59.600	5,71	380.000	7,76
1954	68.500	6,50	ca 400.000	8,10

Bronnen: Maandschrift C.B.S.
Bundesbaublatt April 1954.

In de tweede plaats echter bestaat er een groot verschil in de woningbouwpolitiek in beide landen. De Westduitse woningbouw is veel meer dan de Nederlandse gericht op de snelle voorziening in de onmiddellijke behoefte aan woonruimte. Men bouwt grote aantallen kleine woningen zonder daarbij in ernstige mate — in elk geval veel minder dan hier te lande — rekening te houden met de vraagstukken op langere termijn, die daaruit ontstaan. Is daardoor de gemiddelde nieuwe gezinswoning in West-Duitsland reeds klein, daarnaast worden nog vrij grote aantallen woningen gebouwd voor de betrekkelijk talrijke vrijgezellen, weduwen en ongehuwde vrouwen, die West-Duitsland telt, woningen van één of twee kamers, de keuken daarbij inbegrepen.

Het gevolg hiervan is, dat de gemiddelde grootte van nieuwgebouwde woningen in West-Duitsland veel geringer is dan in Nederland. In tabel 3 geven wij een overzicht van de gemiddelde grootte van nieuwgebouwde woningen in de beide landen, gemeten in kamers.

TABEL 3.

Aantal kamers per nieuwgebouwde woning in Nederland en West-Duitsland

	Nederland		West-Duitsland			
	1951 pCt	1952 pCt	1952 Aantallen	pCt	1953 Aantallen	pCt
Enkel keuken	—	—	42.333	13	41.755	11
Keuken + 1 kamer	—	—	153.557	49	166.540	45
Keuken + 2 kamers	22	29	92.793	29	123.224	33
Keuken + 3 kamers						
Keuken + 4 kamers en meer	78	71	27.379	9	37.727	11

Bronnen: Jaarverslag 1953 Centrale Directie Wederopbouw en Volkshuisvesting. Statistik der Bautätigkeit 1952 en 1953.

Uit deze cijfers kan men berekenen, dat het gemiddelde aantal kamers, zonder keuken, per nieuwgebouwde woning in West-Duitsland ongeveer 2,3 bedraagt, in Nederland ruim 3,6. Het cijfer voor Nederland is berekend voor de volkswoningbouw; voor de gehele woningbouw ligt het wellicht nog iets hoger.

Hieruit blijkt, dat het begrip „woning” in beide landen zoveel verschilt, dat vergelijking van de aantallen zonder meer tot verkeerde conclusies leidt. Het omrekenen van de aantallen woningen in aantallen kamers stuit evenwel — zij het in mindere mate — op een soortgelijk bezwaar, daar nog zou moeten worden nagegaan; in hoeverre het begrip „kamer” voldoende vast omlind is.

Vandaar dat wij nog een andere grootte in de vergelijking betrekken, namelijk de gemiddelde bruto-woonoppervlakte per nieuwgebouwde woning. Deze bedraagt volgens het jaarverslag 1953 van de Centrale Directie

Wederopbouw en Volkshuisvesting voor Nederlandse volkswoningen ongeveer 83 m². De Statistik der Bautätigkeit 1953 geeft voor nieuwgebouwde Westduitse woningen het gemiddelde van 55 m². Gemakshalve zullen wij moeten aannemen, dat het Nederlandse gemiddelde ook geldt voor niet-volkswoningen en het Westduitse cijfer ook voor woningen, verkregen door wederopbouw, uitbreiding en verbouw.

Wanneer wij deze „wegingsfactoren” — gemiddeld aantal kamers per woning en gemiddelde bruto-woonoppervlakte per woning — bij de vergelijking in aanmerking nemen komen wij tot de cijfers van tabel 4.

TABEL 4.

Vergelijking van de woningbouw in Nederland en West-Duitsland naar aantallen woningen, kamers (excl. keuken) en aantal m² bruto-woonoppervlakte

	Nederland	West-Duitsland	Verhouding
	gemiddelde cijfers 1952, 1953, 1954		
Aantal woningen aan de voorraad toegevoegd per 1.000 inwoners (tabel 1)	6,12	10,31	1,68
Aantal nieuwe woningen per 1.000 inwoners (tabel 2)	5,84	7,48	1,28
Aantal kamers aan de voorraad toegevoegd per 1.000 inwoners (6,12 × 3,6 en 10,31 × 2,3)	22	23,7	1,08
Aantal m ² bruto-woonoppervlakte aan de voorraad toegevoegd per 1.000 inwoners (6,12 × 83 en 10,31 × 55)	508	567	1,12
Aantal kamers in nieuwe woningen per 1.000 inwoners (5,84 × 3,6 en 7,48 × 2,3)	21	17,2	0,84
Aantal m ² bruto-woonoppervlakte in nieuwe woningen per 1.000 inwoners (5,84 × 83 en 7,48 × 55)	485	411	0,85

Blijkens de „gewogen” cijfers worden in West-Duitsland slechts weinig meer woningen aan de voorraad toegevoegd dan in Nederland; de productie van nieuwe woningen is in Nederland naar verhouding groter dan in West-Duitsland. Daar, zoals werd opgemerkt, de wederopbouw, uitbreiding en verbouw niet gelijk is te stellen aan de bouw van nieuwe woningen, doch te anderer zijde deze werkzaamheden beslag leggen op een niet gering gedeelte van de capaciteit van de Westduitse bouwnijverheid, menen wij uit deze cijfers de gevolgtrekking te mogen maken, dat de woningbouw in Nederland en West-Duitsland naar verhouding van de omvang van haar bevolking een vrijwel gelijke prestatie leveren ²⁾.

Het komt ons voor, dat het gestelde vraagstuk hiermede op bevredigende wijze is beantwoord. Dit neemt niet weg, dat nog wensen on vervuld moeten blijven. De kritische lezer zal bijv. kunnen opmerken dat de woningproductie per 1.000 inwoners een vrij willekeurige grootte is om de woningbouw in twee landen van verschillende grootte vergelijkbaar te maken.

Het is niet te ontkennen dat in een dergelijke opmerking een grond van waarheid zou schuilen, doch het statistische materiaal schiet ofwel tekort voor vergelijkingen op een andere basis, of het plaatst ons voor nieuwe vraagstukken. Een zeer belangwekkend gegeven zou bijv. naar onze mening zijn de woningproductie in verhouding tot het bestaande tekort. Een vergelijking, hierop gebaseerd, wordt — zo zij al zou kunnen worden gemaakt — evenwel ten zeerste bemoeilijkt door de verschillen in wooncultuur, die in de te vergelijken landen kunnen bestaan. Door het aanvaarden van een lagere woon-

²⁾ Opmerkelijk is, dat Dr H. Umrath in het hierboven aangehaalde artikel tot vrijwel dezelfde conclusie komt met betrekking tot de woningbouw in Groot-Brittannië, West-Duitsland en Nederland.

cultuur in het ene land dan in het andere kan het woningtekort in het eerste land kunstmatig worden verkleind. Het hierboven genoemde verschil in woningbouwpolitiek, dat bestaat tussen Nederland en West-Duitsland, betekent in feite, dat men, althans voorlopig, in West-Duitsland met een lagere wooncultuur genoegen neemt dan in Nederland.

Een andere zeer belangwekkende vergelijking zou zijn de woningproductie per tewerkgestelde in de bouwrijverheid, in het bijzonder in de woningbouw in beide landen. Dit cijfer zou een indruk kunnen geven van de productiviteit in de Nederlandse en in de Westduitse

woningbouw. Het is evenwel met de beschikbare statistieken niet mogelijk een dergelijk, enigszins betrouwbaar, cijfer te berekenen. Het is in dit verband echter wellicht belangwekkend — als indirect gegeven — te vermelden, dat de gemiddelde bouwtijd voor een woning in Nederland nog steeds ruim een jaar bedraagt, in West-Duitsland echter 6 à 8 maanden. Doch ook hier zij men voorzichtig met het maken van gevolgtrekkingen; zoals boven bleek is het begrip „woning” allerminst ondubbelzinnig. Dit geldt zeker voor de afmetingen; in hoeverre het ook voor de duurzaamheid geldt zal de tijd moeten leren.

*s-Gravenhage.

DRS A. G. TER HENNEPE.

De spaarbanken in 1954

Aan de lezers van dit weekblad is genoegzaam bekend, dat de economische situatie hier te lande gedurende het afgelopen jaar als zeer gunstig kan worden bestempeld. Een nadere bewijsvoering hiervan kan achterwege blijven en volstaan moge daarom worden met een verwijzing naar tabel 1, waarin de ontwikkeling van het nationaal inkomen is weergegeven.

Spaarmogelijkheden.

TABEL 1.

Ontwikkeling van het reëel nationaal inkomen (1948 = 100)

	Nationaal inkomen tegen marktprijzen (× f.1 mln)	Reëel nationaal inkomen	Reëel nationaal inkomen per hoofd der bevolking
1950	17.744	111	108
1951	19.555	110	105
1952	20.165	113	106
1953	21.960	125	116
1954 a)	24.010	131	121

a) Voorlopige cijfers.

Het nationaal inkomen nam derhalve in het afgelopen jaar met ruim f.2 mrd toe, hetgeen meer is dan in één der voorafgaande jaren sedert 1950. Rekening moet echter worden gehouden met de waardedaling van het geld en daarom wordt in de tabel ook nog het verloop van het reëel nationaal inkomen aangegeven. Ook dan blijkt de stijging niet onbelangrijk te zijn, zij het dat zij achterblijft bij die van 1952 op 1953. Wanneer ook nog rekening wordt gehouden met de toeneming der bevolking, dan blijkt nochtans de toeneming van het nationaal inkomen per hoofd van de bevolking eveneens niet onbelangrijk te zijn.

Onderstaande cijfers, ontleend aan één der bijlagen bij het Centraal Economisch Plan 1955, lichten ons in omtrent het verloop der totale nationale besparingen in de laatste jaren en geven tevens enig inzicht in de bijdrage daarin van verschillende sectoren. Voor 1955 worden de besparingen door het C.P.B. getaxeerd op f.4,3 mrd en het aandeel van de particuliere sector op niet minder dan f.3,8 mrd.

TABEL 2.

Besparingen (× f.1 mln)

	Totaal	Rijk	Lagere publiek-rechtelijke lichamen	Particuliere sector
1950	2.540	1.240	90	1.210
1951	2.970	1.300	40	1.630
1952	3.260	940	180	2.140
1953	4.180	860	240	3.080
1954	4.400	630	200	3.570

Wanneer het spaarvermogen wordt beschouwd als de resultante van de spaarmogelijkheden en de spaarzin, dan behoeft het niet te verwonderen, dat het afgelopen jaar voor de spaarinstellingen gunstig is geweest. Uit de stijging van het reëel nationaal inkomen blijkt reeds dat er meer mogelijkheden tot sparen waren. Weliswaar is in 1954 ook de totale consumptie van de bevolking toegenomen, maar de toeneming hiervan blijft toch in belangrijke mate achter bij de toeneming van het nationaal inkomen. Dat aan de andere kant de spaarzin niet verminderd is, kan worden afgeleid uit het feit, dat het aantal nieuw uitgegeven spaarbankboekjes bij de algemene spaarbanken in het afgelopen jaar groter was dan ooit tevoren.

Spaarverkeer.

Tabel 3 geeft enig inzicht omtrent het verloop van inleggingen en terugbetalingen over de beide laatste jaren. Over de gehele linie lagen de bedragen in 1954 boven die van 1953.

TABEL 3.

Omzet

	Inleggingen (× f.1 mln)		Terugbetalingen (× f.1 mln)		Saldo (× f.1 mln)		Toeneming in pCt van het tegoed	
	1953	1954	1953	1954	1953	1954	1953	1954
Alg. spaarbanken ..	663,8	815,1	518,7	621,6	144,9	193,5	12,2	14,2
Rijkspostspaarbank ..	407,9	476,2	375,0	408,0	32,9	68,2	2,5	4,9
Boerenleenbanken ..	857,0	927,3	740,0	797,3	117,0	130,0	6,8	6,9

Het inlegexcedent was in het afgelopen jaar wederom het grootst bij de algemene spaarbanken, zowel reëel als in verhouding tot het inleggerstegoed. Bij de Rijkspostspaarbank, die wat de vooruitgang van het inleggerstegoed betreft, al enige jaren achterblijft, was de procentuele toeneming in het afgelopen jaar naar verhouding het grootst, immers bijna een verdubbeling.

Interessant is om na te gaan het aandeel van de verschillende groepen instellingen in het totale spaartegoed. Een overzicht hiervan wordt gegeven in tabel 4.

TABEL 4.

Spaarinstellingen

Jaar	Inleggerstegoed (× f.1 mln)				In pCt van het totaal		
	Algemene spaarbanken	Rijkspostspaarbank	Boerenleenbanken	Totaal	Algemene spaarbanken	Rijkspostspaarbank	Boerenleenbanken
1950	1.117	1.365	1.574	4.056	27,5	33,7	38,8
1951	1.105	1.298	1.582	3.984	27,7	32,6	39,7
1952	1.190	1.338	1.717	4.244	28,0	31,5	40,5
1953	1.364	1.402	1.874	4.639	29,4	30,2	40,4
1954	1.595	1.503	2.047	5.145	31,1	29,3	39,6

Uit vorenstaande tabel blijkt, dat het aandeel der algemene spaarbanken in de laatste jaren constant en over 1954 zelfs niet onbelangrijk is gestegen, terwijl dit aandeel van de Rijkspostspaarbank voortdurend afneemt. Het aandeel, dat de boerenleenbanken opeisen, is verreweg het grootst, maar in de ontwikkeling daarvan valt minder duidelijk een vaste lijn te onderkennen.

Het saldotegoed per 100 inwoners dat in de vooroorlogse periode 1933-'37 bij de algemene spaarbanken f. 8.585 bedroeg, was in 1954 gestegen tot f. 14.937. Bij deze zelfde spaarbanken bedroeg het aantal spaarbankboekjes per 100 inwoners in de basisperiode 14,4 en in 1954 26,2. Voor de Rijkspostspaarbank bedroegen de overeenkomstige cijfers f. 6.506 en f. 14.072, alsmede 26,5 en 41,4.

Beleggingen.

De belegging van het zeer aanzienlijke inlegexcedent, alsmede van de uit aflossing op de bestaande beleggingen vrijgekomen bedragen, heeft de spaarbanken voor grote moeilijkheden geplaatst, omdat in het algemeen de vraag naar kapitaal niet overmatig groot en het rendement van nieuwe beleggingen laag was. Aan de hand van een enquête, welke is ingesteld onder een aantal van de grootste spaarbanken, die tezamen 73 pCt van het totale spaartegoed omvatten, is tabel 5 samengesteld.

TABEL 5.

Beleggingen en liquide middelen

	1953	pCt	1954	pCt
Kasgelden	f 5.237.498	0,5	f 5.674.100	0,4
Postgiro en kassiers	13.848.971	1,3	16.716.070	1,3
Spaarbankrekening bij 's Rijks Schatkist	81.821.000	7,6	95.787.000	7,6
Kasgeldleningen	4.495.500	0,4	3.243.919	0,3
Schatkistpromessen	100.000	—	—	—
Schatkistbiljetten	1.000.000	0,1	2.000.000	0,2
Effecten a)	533.723.114	49,5	610.661.076	48,4
Hypotheek	156.997.670	14,6	173.977.050	13,8
Onderhandse leningen aan publiekrechtelijke licha- men	268.099.048	24,9	331.050.983	26,2
Onderhandse leningen pri- vaatrechtelijke lichamen	9.644.920	0,9	19.034.865	1,5
Voorschotten	498.701	—	534.390	—
Vaste goederen	2.555.865	0,2	3.257.604	0,3
Totaal	f 1.078.022.287	100,0	f 1.261.957.057	100,0

a) Gewaardeerd tegen aankoopkoers.

Het totale beeld blijkt weinig veranderd te zijn. Over 1954 is het totale bedrag der beleggingen een kleine f. 200 mln hoger dan per ultimo 1953. Als wij nagaan naar welke rubrieken dit geld is toegevloeid, dan blijkt de effectenbelegging te zijn toegenomen met f. 77 mln, de belegging in onderhandse leningen met f. 63 mln, de hypotheekbelegging met f. 7 mln en de belegging op de Spaarbankrekening met f. 14 mln.

Rente.

Gaat men het verloop van de rente der kapitaalmarktbeleggingen na, dan blijkt deze over vrijwel de gehele linie, met uitzondering van de particuliere obligatiën, te zijn gedaald. Het rendement van de spaarbankbeleggingen heeft hiervan uiteraard ook de invloed ondergaan, zij het in zeer bescheiden mate. Daartegenover is ook de gemiddeld vergoede rente der spaarbanken enigszins verlaagd. Enkele jaren geleden is een aantal spaarbanken wat te hard van stapel gelopen met een verhoging van de inleggersrente. Van de zijde van de Nederlandse Spaarbankbond is daarna bij herhaling gepleit voor een verlaging van de inleggersrente, voor zover uitgaande boven een peil van 2,64 c.q. 2,7 pCt. Deze hoge inleggersrente kwam weliswaar uitsluitend voor bij spaarbanken, welke op het platteland zijn gevestigd en waar dus in het algemeen de service en de onkosten gering zijn, maar nochtans

lijkt het wenselijk ter voorkoming van een scheef trekken der verhoudingen deze hoge inleggersrente meer aan te passen aan het algemene beeld. Verscheidene spaarbanken hebben inmiddels de inleggersrente verlaagd, wat is af te lezen uit de vermindering van de gemiddeld vergoede rente over 1954, terwijl verwacht mag worden, dat het peil over 1955 nog lager zal zijn.

Tabel 6 geeft een overzicht van het verloop van de gekweekte en vergoede rente en de rentemarge.

TABEL 6.

Gekweekte en vergoede rente

Jaar	Gekweekte rente in pCt der beleggingen		Vergoede rente		Verschil gekweekte en vergoede rente	
	in pCt van het spaartegoed					
	R.P.S.	Alg. spaarb.	R.P.S.	Alg. Spaarb.	R.P.S.	Alg. Spaarb.
1952	3,10	3,37	2,32	2,41	1,41	1,25
1953	3,06	3,37	2,32	2,61	1,35	1,08
1954	3,03	3,36	2,33	2,44	1,26	1,20

Onkosten.

Een onderzoek naar de onkosten bij dezelfde groep spaarbanken, omvattend 73 pCt van het totale inleggerstegoed, wijst uit dat de onkosten bij deze spaarbanken met niet minder dan 20 pCt zijn gestegen. De grootste stijging doet zich voor bij de salarissen en de sociale lasten, waaraan de beide loonronden uiteraard debet zijn. Aan de andere kant schenkt het voldoende dat de onkosten, uitgedrukt in een percentage van het inleggerstegoed, over de beide laatste jaren slechts gestegen zijn van 0,66 tot 0,67 pCt.

Wet toezicht credietwezen.

Op grond van de Wet toezicht credietwezen werd in het afgelopen jaar een tweetal besluiten van verstrekkende betekenis voor het spaarbankwezen genomen. Een K.B. van 30 Augustus 1954 houdt in, dat het toezicht op de algemene spaarbanken voortaan door de Nederlandse Spaarbankbond zal worden uitgeoefend. Dit betekent, dat de Bond in het vervolg bevoegd zal zijn bij elke spaarbank een volledig onderzoek in te stellen en alle inlichtingen in te winnen, die hij meent nodig te hebben voor de juiste uitoefening van het toezicht.

De Bond controleerde reeds vele jaren de aangesloten spaarbanken. In de tijd dat de Bond tevens Vakgroep was, moesten alle spaarbanken zich aan zijn controle onderwerpen. Na de opheffing van de Vakgroep hing de controle van de spaarbanken, voor zover niet-lid van de Bond, welke overigens een kleine minderheid vormen, in de lucht. Ingevolge vorenbedoeld K.B. zijn deze spaarbanken wederom onderworpen aan de Bondscontrole.

Tot voor kort waren de spaarbanken, wat betreft de beleggingen, alleen gebonden aan de desbetreffende statutaire bepalingen. Hierin is thans verandering gekomen, doordat bij K.B. van 30 September 1954, na overleg met de Spaarbankbond, algemene voorschriften voor de bedrijfsvoering der spaarbanken in het belang van de solvabiliteit en liquiditeit dier instellingen zijn afgekondigd.

De voorschriften houden in het algemeen in dat de niet-liquide beleggingen bij de dagelijks geopende spaarbanken een bedrag, overeenkomende met 50 pCt van het inleggerstegoed, vermeerderd met de reserve, niet mogen overschrijden; bij de niet-dagelijks geopende spaarbanken is het percentage van 50 tot 60 verhoogd. Voorts worden nog enkele voorschriften gegeven met betrekking tot de verschillende beleggingscategorieën.

Amersfoort.

J. R. A. BUNING.

Onderwijs en bedrijfsleven

Terecht wordt allerwegen nog steeds aangedrongen op voortgezette industrialisatie. Het onderwijs — hoe voortreffelijk het overigens in de meeste opzichten ongetwijfeld is — schiet echter schromelijk tekort in het afleveren van jonge mensen, die klaar zijn om een middelmatige functie in het bedrijfsleven te aanvaarden. Jaarlijks gaat er dan ook in de bedrijven zeer veel en zeer kostbare tijd verloren met het scholen van jongeren op punten, waarop zij reeds geschoold hadden moeten en ook hadden kunnen zijn. Dat deze noodzaak de productiviteit ongunstig beïnvloedt, is duidelijk.

De heer De Waal, die onlangs in dit blad aandacht aan een facet van dit vraagstuk heeft geschonken ¹⁾, zoekt de oplossing voor dit probleem in wat men zou kunnen noemen: perioden van praktisch werken voor docenten. Hij wil de leraren gedurende de grote vakantie in de bedrijven zien. Het plan heeft zeker aantrekkelijke aspecten, maar het lijkt mij toch nauwelijks uitvoerbaar. De docent zou immers toegevoegd moeten worden aan één der topfunctionarissen, wil hij in zijn praktijkmaand enig inzicht in organisatie, werkmethode en problemen kunnen krijgen. Productief werk zal hij op dat niveau in die korte tijd onmogelijk kunnen verrichten.

Ieder die weet, hoe zwaar elke topfunctionaris heden ten dage belast is, weet ook, dat het praktisch onuitvoerbaar is hem deze extra last, hoe nuttig of noodzakelijk ook, op de schouders te leggen. Bovendien vrees ik, dat het plan van de heer De Waal zeer veel, te veel tijd zal vergen voordat het merkbare resultaten oplevert. Uiteraard is het contact tussen docent en bedrijf zo belangrijk, dat met voortvarendheid aan de intensivering er van moet worden gewerkt. Naar mijn mening zijn er echter vele mogelijkheden, die bij wellicht betere resultaten, minder nadelen hebben dan het plan van de heer De Waal.

In grote trekken kunnen drie aspecten in het aan de orde gestelde probleem worden onderscheiden, en wel:

- a. het contact tussen school en bedrijf;
- b. het contact tussen bedrijf en school; en
- c. de vorming van de leerlingen tot potentieel geschikte kracht voor het bedrijfsleven.

Het is wellicht dienstig de mogelijkheden, die op elk dezer terreinen liggen, afzonderlijk aan te geven.

Het contact tussen school en bedrijf.

Een geschikt medium om docenten dichter bij het bedrijfsleven te brengen vindt men in de speciaal voor hen georganiseerde bezoeken in de fabrieken. In Amerika ligt de organisatie van zulke dagen veelal in handen van de plaatselijke kamers van koophandel.

De docenten worden in groepjes van maximaal acht man verdeeld, al naar gelang het vak, dat zij doceren. Zo bezoeken chemici en physici een bedrijf, waarin deze takken van wetenschap een belangrijke rol spelen; leraren in de moderne talen zullen zich concentreren op de commerciële en correspondentie-afdelingen van een onderneming en tekenleraren zullen bijv. een reclamestudio bezoeken.

De betrokken bedrijfsleider of afdelingschef treedt op als gastheer en daardoor krijgen de gasten gelegenheid kennis te maken met het type, dat het bedrijfsleven voor zulk een positie vraagt. Na een korte inleiding, die de plaats en de taak van de afdeling in het geheel van het

bedrijf omschrijft, wordt de rest van de morgen besteed aan een studie van de afdeling en haar contactpunten met andere afdelingen.

Tijdens een gemeenschappelijke discussie-lunch kunnen gerezen vragen worden besproken, waarna men naar de afdeling teruggaat. De chef laat zijn gasten dan aan hun lot over en zij kunnen zich in volmaakte vrijheid een beeld vormen van de wijze waarop er wordt gewerkt. De docenten mogen alle vragen stellen die bij hen opkomen en zij mogen deze stellen aan wie zij maar willen, of het nu de chef is of de loopjongen.

Tegen het einde van de middag neemt de afdelingschef hen ten slotte mee op een rondgang door het hele bedrijf. Bij deze bezichtiging zal uiteraard het accent vallen op de doorwerking van het werk van zijn afdeling op de andere afdelingen en op de eisen die die andere afdelingen aan de zijne stellen. Een diner, weer met discussie-mogelijkheid, sluit de dag af. De afdelingschef heeft weliswaar een dag van zijn tijd opgeofferd, maar hij heeft zich daar op kunnen voorbereiden. De docenten hebben zich een gefundeerd oordeel kunnen vormen over de eisen die aan het personeel worden gesteld.

Uit dergelijke bezoeken zouden contactcommissies, of liever nog studieclubs kunnen ontstaan, waarin docenten en functionarissen uit het bedrijfsleven zich zouden kunnen beraden, hoe men met de beschikbare mogelijkheden het beste zou kunnen tegemoetkomen aan de wensen van de industrie. Bezoekdagen als boven omschreven zouden eenmaal per jaar moeten worden georganiseerd in een van de schoolvacaties.

Op eenzelfde wijze zou men door middel van bezoeken de scholieren van de hogere klassen in directe aanraking met het bedrijfsleven kunnen brengen. Op zulke dagen zal het instructieve element echter meer naar voren moeten komen. Al dan niet in het kader van een wedstrijd, zou de leerlingen opgedragen kunnen worden in groepsverband een rapport over hun belevenissen op te stellen.

Zulk een rapport heeft twee voordelen. In de eerste plaats krijgt de afdelingschef, die hen rondgeleid heeft, op de genadeloze wijze van de jeugd, een beschouwing over zijn werk, die hem tevens een inzicht geeft in de mentaliteit en het kunnen van de jongere generatie, maar ook, en dat is belangrijker, de scholieren zelf oefenen zich in het werken in team-verband, wat zij op school zelden of nooit doen en straks bijna uitsluitend zullen moeten gaan doen. Het rapport, dat door chef, docent en opstellers gezamenlijk wordt besproken, geeft een hernieuwd contact tussen de drie groepen van belanghebbenden.

Het contact tussen bedrijf en school.

Is het al gewenst, dat de school het bedrijf bezoekt, het is evenzeer belangrijk, dat het bedrijfsleven contact opneemt met de scholieren op hun eigen terrein. Bedrijfsfunctionarissen zouden zo nu en dan een lesuur voor hun rekening kunnen nemen. Na een korte inleiding over een van tevoren met de docent tezamen gekozen onderwerp, moet er voldoende tijd overblijven voor een algemene discussie.

De bedrijfsfunctionaris heeft een groot voordeel boven de docent: vrijwel altijd zal hij in de gelegenheid zijn het gesprokene te illustreren met behulp van monsters, publiciteits- en sales-promotion-materiaal of anderszins.

¹⁾ „Het handelsonderwijs in verband met de behoefte van het bedrijfsleven” door L. de Waal, in „E.-S.B.” van 30 Maart 1955.

Het verdient sterke aanbeveling om alle toehoorders een studiepakket van dit materiaal te geven, zowel ter herinnering aan het uitzonderlijke lesuur als ter memorie van het behandelde.

Zo kan het onderwerp van bespreking een niet geheim intern rapport zijn. Beschikt iedere leerling over een exemplaar daarvan, dan kan hij zich in een vrij half uurtje een beeld vormen over opbouw, indeling en stylering van zulke documenten. Zo kan een bedrijf op vrijwel alle gebied stukken produceren, die dienst kunnen doen als materiaal ter bestudering. Ten slotte beschikken vele bedrijven over het suggestieve medium van de film, of het nu bedrijfs- of reclamefilms zijn, ongetwijfeld zullen zij de volle aandacht van de scholieren trekken.

De vorming van de leerlingen tot potentieel geschikte krachten voor het bedrijfsleven.

Hier raken wij de kern van de zaak. Het boven beschrevene moge onontbeerlijke schakels in het contact tussen school en bedrijf betreffen, een afdoende oplossing van het gehele probleem kunnen zij niet verzekeren. De vorming van de leerlingen tot potentieel geschikte krachten voor handel en industrie vraagt ingrijpender maatregelen. Het is, zoals gezegd, van primordiaal belang, dat op zo kort mogelijke termijn de arbeidsmarkt jongeren levert, die in staat zijn om na een korte inwerktijd in het specifieke bedrijf dat hen tewerkstelt, de volle verantwoordelijkheid te nemen in een middelmatige functie.

Het systeem, dat hier de oplossing kan brengen wordt gedurende tientallen jaren in Amerika met steeds stijgend succes toegepast. Het is zeker niet mijn bedoeling om dit systeem aan te prijzen, alleen omdat het Amerikaans is of omdat het in de Verenigde Staten succes heeft. Ik ben mijer zeer wel van bewust, dat niet alles wat voor Amerika goed is, ook goed zou zijn voor Europa of voor ons land.

Het systeem waarop ik doel, is „Junior Achievement”, en niet dan nadat ik enkele jaren in nauw contact met „Junior Achievement” gestaan heb en er zelfs enig actief aandeel in heb mogen nemen van Europa uit, ben ik tot de slotsom gekomen, dat een soortgelijke organisatie in ons land met evenveel succes zou kunnen worden toegepast als in het land van haar oorsprong.

De voordelen van een „Junior Achievement”-organisatie voor Nederland zouden drieërlei zijn. In de eerste plaats zou binnen enkele jaren reeds een vrij groot aantal jongelui beschikbaar komen, die naast hun diploma's beschikken over een zeer behoorlijke dosis praktische ervaring in vrijwel alle aspecten van handel en industrie; voorts zou een intensivering van het contact tussen school en bedrijf, in de zin als boven aangeduid, er direct door in de hand gewerkt worden en ten slotte zullen de kosten in tijd en geld, voor het bedrijfsleven zowel als voor het onderwijs, minimaal zijn.

Onder de auspiciën van „Junior Achievement” organiseren kleine groepjes leerlingen der middelbare scholen mini-atuurbedrijfjes, die een levensduur hebben van October (als het cursusjaar goed aan de gang is) tot Mei (als de overgangstijd nadert). Zij huren werkruimte bij een groot bedrijf, dat tevens een commerciële, een financiële en een organisatorische top-functionaris te hunner beschikking stelt met uitsluitend adviserende bevoegdheid.

Voor leerlingen zowel als adviseurs is het kleine bedrijfje speelgoed voor de vrije tijd. Maar ernstig speelgoed! De bedrijfjes werken met aandelen van \$ 0,50, die de leerlingen moeten plaatsen met een maximum van drie aandelen per aandeelhouder. Met het verzamelde werkkapitaal moet het bedrijf aan al zijn verplichtingen voldoen. Er moeten lonen betaald en gelden voor belastingen worden gereserveerd. Alle personeelsleden tezamen vormen de raad van commissarissen, zodat ieder een volledig inzicht heeft in de gang van zaken.

De bedrijfsproducten worden op normale wijze via de detailhandel afgezet, waarmee de „Achievers” directe concurrenten worden van de grote bedrijven. Niet alle „Junior Achievement”-bedrijfjes echter produceren in engere zin: er zijn er die een krant uitgeven en er zijn er die marktonderzoekingen verrichten. Ook zijn er „Junior Achievement”-banken, waartoe bedrijfjes in financiële moeilijkheden zich kunnen wenden om een lening aan te gaan. Weigert de „Junior Achievement”-bank zulk een lening, dan staat het bedrijfje, dat de hulp vroeg voor de consequentie van te moeten liquideren en haar falen te expliceren voor het forum der aandeelhouders. Het grote bedrijf, dat hen adviseert, mag financieel niet helpen.

Gaat alles echter goed, dan liquideert het bedrijfje in Mei, betaalt aandeelhouders de geleende bedragen terug, eventueel vermeerderd met dividend en maakt een jaarverslag op, compleet met balans en verlies- en winstrekening²⁾. De leerlingen hebben intussen, inderdaad spelenderwijs, een ervaring opgedaan, waarop menig volwassen functionaris in het bedrijfsleven jaloers kan zijn, want hoevelen hebben een bedrijf op de voet kunnen volgen van oprichting af tot en met de liquidatie? Daarnaast hebben de leerlingen een gedegen inzicht gekregen in de toepassing der grondregels van het economische spel.

Het voordeel voor het bedrijfsleven is echter nog groter dan slechts de gehalteverbetering van het aanbod in jongere krachten. De adviseurs immers, vinden in hun taak een soort herhalingscursus voor zichzelf waaruit zij, die een ruime blik hebben, veel kunnen leren. Ook zij worden immers met situaties geconfronteerd, die zij in hun normale werk niet ontmoeten. Ten slotte komen zij in nauwer en ongedwongener contact met hun opvolgers, dan mogelijk is binnen de muren van het grote bedrijf.

Het is duidelijk, dat het Amerikaanse „Junior Achievement” in ons land niet klakkeloos gecopieerd kan worden. Het is duidelijk, dat het bovenstaande gedetailleerd uitgewerkt zal moeten worden vooraleer er sprake kan zijn van een diepgaande discussie over de organisatorische mogelijkheden, maar het is, voor mij althans, evenzeer duidelijk, dat hier een mogelijkheid ligt voor de oplossing van het aan de orde gestelde probleem, die zoveel kans op éclatant succes biedt, dat het een ernstige fout zou zijn wanneer én onderwijs én bedrijfsleven zich niet gedegen zouden beraden over de mogelijkheid tot invoering er van. Van het enthousiasme van grote groepen van leerlingen kan men bij voorbaat verzekerd zijn.

²⁾ In 1952 behaalden alle „Junior Achievement”-bedrijfjes in Amerika een gemiddelde omzet van \$ 300; 10 pCt moest voortijdig liquideren, 30 pCt werkte met verlies, terwijl 60 pCt winstgevend had gewerkt.

The economic foundation of liberty

It is often contended that, under present conditions, free trade is neither possible nor desirable. However this may be, it is most regrettable that, in an age of inventions that have virtually annihilated time and space, men should still maintain economic barriers, and even very high ones, between producers, and consumers throughout the world. Is this not an offense against the spirit of human brotherhood and civilization?

It is often contended also that free trade is impossible because widely different conditions exist in different countries. If every country were of the same size and had the same number of inhabitants with the same capabilities and the same standards of living, and if all these countries had the same soil, climate, and raw materials, then international trade would indeed be of little account. But, in view of the differences that do exist between these countries in all these respects and, in particular, because raw materials and primary products are so widely and unevenly scattered throughout the world, international trade is of paramount importance. Our breakfast table affords ample evidence of this fact.

There is only one true economic unit — the world — because it contains all the material resources that Providence has bestowed on mankind. The potentialities of a free world market (even restricted by the Iron Curtain) are breathtaking. It would ensure (a) higher standards of living for all through the expansion of demand, production, employment, and trade, as well as through the supply of a range of articles far wider than ever before; (b) the shift of man-power, capital, and equipment into the most productive channels; (c) the possibility even for smaller countries to adopt methods of mass-production; (d) a large decrease in costs and prices; (e) less fluctuation in prices because of less interference at the hands of economic nationalism; (f) swifter economic progress of under-developed countries; and (g) peaceful international relations because individuals and firms instead of governments would compete for markets.

The free world market provides an international ballot by which millions of consumers are continually casting votes for or against millions of competing goods. Since these votes express individual preference, the free market — in sharp contrast to the controlled market of the Socialist system — represents rule by the people themselves.

Some politicians addicted to tariff protection would have us believe that free competition between States is like a race between children of different ages; say between 5 and 18, who would have to run from the same starting-post and without handicap. Yet it so happens that some of the smallest children — the Netherlands, Denmark, Belgium and Luxembourg — are spontaneously refusing such handicaps. These four low-tariff countries are keeping their markets open to foreign goods on most generous terms without getting anything like reciprocal advantages; and they are remarkably prosperous. There is nothing astonishing in this; for the effect of high tariff barriers upon a virile economy may be compared to that of crutches upon an able-bodied man, who is merely weakened by their use.

Import duty is said to be a device used where a community is satisfied that its home producer is unable to cope with competition from abroad. Yet how can anybody know whether the home producer, if he were to be

deprived of tariff protection and thus faced with the inescapable pressure of free international competition, would still be unable to compete successfully? There is nothing like competition for lowering prices and raising qualities.

It should be recalled that in 1927, at the World Economic Conference assembled in Geneva, the 65 States comprising the League of Nations passed an unanimous resolution to the effect that „the nations should take steps forthwith to remove or diminish trade barriers”. The Conference on Food and Agriculture (Hot Springs, 1943) recommended governments, in order to bring about a general advance in standards of living, „to reduce barriers of every kind to international trade and to eliminate all forms of discriminatory restriction thereon as effectively and as quickly as possible”. Similarly, the International Monetary Conference (Bretton Woods, 1944) recommended governments to reach agreements as soon as possible on the ways and means whereby they may best „reduce obstacles to international trade”.

Unfortunately, powerful vested interests, callously indifferent to the general good, succeeded in preventing these resolutions from being put into effect. Yet some countries have in the meantime diminished their protective tariffs. In the United States, for example, they are at present about 65 per cent. lower than they were in 1927 — indeed no dismal record! Nor should one disparage the decision of Great Britain, taken at the Geneva Conference of 1947, to cut its duties on 260 articles. The trouble is that Great Britain and the United States regard each other as failing to lower their trade barriers, whereas each of these countries is in fact doing its best, under very difficult circumstances, ultimately to achieve this most desirable aim.

Although President Eisenhower has recently refused to raise tariffs on imported lead, zinc, raw wool, hand-blown glassware, and fish filets, yet there are ominous signs for the future: the increase in the American tariff on Swiss watches; restrictions of Canadian dairy imports under the provisions of the American agricultural legislation; the agitation by the American industry for an import quota on foreign bicycles; impending public hearings on proposed restrictions on the import of barley and oats; and more than 20 applications addressed to the Federal Tariff Commission by industries seeking increased protection from foreign competition. Further evidence that successful foreign competition is the source of increasing concern to the farmers and manufacturers of the United States is seen not only in the failure of Congress to adopt the recommendations of the Randall Commission, but also in the several provisions attached to Mutual Security Bills and in some miscellaneous measures. Again, when British firms submitted tenders for generators for the Chief Joseph Dam power station, they were rejected, although they were much lower than the lowest American tender.

Another disquieting element in American economic policy is the issue of wall-board imported from Sweden. The Americans, having found out that Swedish firms exported this commodity to different countries at different prices (a perfectly correct and legitimate trade practice) have decided to introduce a special duty against this alleged dumping. Is it not high time that such disputes were submitted to an independent and impartial authority?

Let us hope that we are misreading all these signs, which nevertheless seem to suggest that American protectionism is once again on the march. On the other hand, it is encouraging to learn that President Eisenhower intends to recommend to Congress a 5-per-cent. reduction in tariffs for each of 3 successive years. It would be a disaster if Congress were to reject this wise recommendation at the very time when most European countries, having successfully completed their task of reconstruction and now struggling to win export markets in a keenly competitive world, are bent on lowering their own tariff barriers. A protectionist policy on the part of the United States would undermine the competitive economy of Capitalism and would represent a victory for Socialism and its heir apparent, Communism. This is an earnest appeal from a diplomatist and economist to the wisdom of European and American legislators.

A liberal treatment of economic problems is still recommended by the Canadian Government. Yet Canadian manufacturers are more and more demanding greater protection against stiffer foreign competition, though this protection would tend not only to increase the cost of living in Canada, but also, by making Canadian prices less competitive, to impede Canadian exports. Moreover, the growth of protection anywhere cannot but result in an increase in specific duties elsewhere. The wisdom of British legislators is not always in evidence either. For example, only a few months ago they imposed still higher duties on imported vegetables and fruit, thus rendering the food of the people unnecessarily expensive.

Only under free trade, which should be introduced by carefully considered stages, can the British Commonwealth and the United States properly discharge their duties to the rest of the world, and at the same time reach the highest degree of prosperity. In spite of occasional setbacks, belief in the merits of free trade is irresistibly advancing in North America and in Northern and Western Europe. Japan, too, is making strenuous efforts to lower its tariff barriers and to relax its import restrictions. The opportunities for real progress towards a freer system of trade are more promising at present than at any time since the end of the war. If, at so momentous a conjuncture, the British Commonwealth and the United States were to take the lead in liberalising international trade and payments, there is every likelihood that the free countries of Continental Europe — and later perhaps all the other countries — would follow suit.

London.

PAUL DE HEVESY.

AANTEKENING

De Belgische begroting in 1955

Ontwikkeling der begroting tussen 1950 en 1955.

Zoals in de meeste Westerse landen zijn de begrotings-uitgaven sterk gestegen sinds het uitbreken van het conflict in Korea. De globale uitgaven klommen van 80.800 mln fr. in 1950 tot 100.966 mln fr. in 1952. Sindsdien kenden zij een zekere stabilisatie. Voor 1955 werden de globale uitgaven nog geraamd op 98.990 mln fr.

De bijzonderste oorzaken van deze aangroei zijn: de vermeerdering der militaire uitgaven, de verhoging van de uitgaven voor het rijks personeel in gevolge een drievoudige herziening van de weddeschalen, grotere uitkeringen voor maatschappelijke zekerheid en, niet het

minst, de toeneming der lasten verbonden aan de rijks-schuld.

De ontvangsten kenden niet dezelfde uitbreiding; zij klommen van 73.838 mln fr. in 1950 tot 81.730 mln fr. in 1955. De oorzaak van deze aangroei ligt in het stijgend zakencijfer en het stelsel der vervroegde belastingstortingen dat in 1950/1951 tot stand kwam, evenals de heffing van een speciale belasting op de benzine en een paar andere, maar minder belangrijke belastingverhogingen. Bijgevolg werd de Belgische begroting tijdens de jongste jaren gekenmerkt door belangrijke tekorten. In 1950 had de Schatkist nog een tekort te bestrijden van 6.962 mln fr. Voor 1955 wordt het deficit geraamd op 17.260 mln fr.

De algemene begroting van 1955.

Uit tabel I kan afgeleid worden dat het tekort op de algemene begroting, in vergelijking met 1954, een inkrimping vertoont van 3.900 mln fr., hetgeen op het eerste gezicht een lichte verbetering in de uitvoering der begrotingen laat vermoeden.

TABEL I.

Belgische begrotingen van 1950 tot en met 1955 (in mln fr.)

Dienstjaar	Gewone begroting		
	Ontvangsten	Uitgaven	Saldo
1950	63.318	63.024	+ 294
1951	76.753	66.713	+10.040
1952	77.637	76.438	+ 1.199
1953	76.829	77.197	— 368
1954	77.000	81.295	— 4.295
1955	80.618	80.590	+ 28

Buitengewone begroting			Totale begroting		
Ontvangsten	Uitgaven	Saldo	Ontvangsten	Uitgaven	Saldo
10.520	17.776	— 7.256	73.838	80.800	— 6.962
6.371	20.126	—13.755	83.124	86.839	— 3.715
4.931	24.528	—19.607	82.568	100.966	—18.398
2.695	17.131	—14.436	79.524	94.328	—14.804
1.735	18.600	—16.865	78.735	99.895	—21.160
1.112	18.400	—17.288	81.730	98.990	—17.260

Bron: Ministerie van Financiën.

Nochtans bij de interpretatie van dit verloop dient rekening gehouden te worden met het feit dat het tekort op de gewone begroting van 1954 door tweeërlei oorzaken werd overschat. Enerzijds werden de ontvangsten van 1954 beïnvloed door de verlenging van het dienstjaar 1953 met twee maanden. Normaal zouden de ontvangsten gedurende deze twee maanden gedaan voor rekening van de begroting 1953 op de begroting voor 1954 moeten worden geboekt. Wordt hiermede rekening gehouden, dan liggen de ontvangsten in 1954 en 1955 op ongeveer hetzelfde niveau. Anderzijds zijn de begrotingsuitgaven van 1954 ietwat te hoog geschat daar sommige kredieten voor uitgaven zullen worden geschrapt. Bijgevolg mag gesteld worden dat in werkelijkheid de begrotings-ontvangsten en -uitgaven evenals het begrotingstekort tijdens de dienstjaren 1954 en 1955 op practisch hetzelfde niveau liggen. Het tekort op de begroting voor 1955 zal, zoals in 1954 en tijdens de voorgaande jaren, moeten worden gefinancierd door het uitschrijven van nieuwe leningen.

De gewone begroting.

De gewone uitgaven voor 1955 worden op 80.590 mln fr. geschat. Rekening houdend met de hogergenoemde te verwachten vernietiging van sommige kredieten voor

uitgaven in 1954 mag gesteld worden dat de gewone uitgaven in 1954 en 1955 op praktisch dezelfde hoogte liggen. Van het ene jaar tot het andere vallen nochtans enkele belangrijke wijzigingen in de uitgaven te vermelden. Uit tabel III blijkt dat de last van de rijksschuld steeg met 1.661 mln fr. tot 13.505 mln fr. Deze aangroei is toe te schrijven aan de grotere rentelast en de afschrijvingen die gepaard gaan met de consolidering en de voortdurende vermeerdering van de staatschuld.

TABEL II.

Rijksschuld
(in mln fr.)

Omschrijving	31 Dec. 1949	31 Dec. 1950	31 Dec. 1951	31 Dec. 1952	31 Dec. 1953	31 Dec. 1954
Binnenlandse schuld: ..	235.605	231.135	238.373	247.210	260.231	275.080
Directe binnenlandse schuld:	205.313	201.512	208.014	215.785	227.031	243.311
Geconsolideerde schuld:	110.725	104.549	106.551	119.197	130.564	165.604
Op half lange termijn	36.177	36.734	33.893	27.859	29.735	24.842
Op korte termijn ..	58.411	60.228	67.570	68.729	66.732	62.865
Indirecte binnenlandse schuld:	11.111	11.014	10.916	12.115	11.987	10.902
Geconsolideerde schuld:	9.021	8.924	8.826	8.725	8.624	9.929
Op half lange termijn	2.090	2.090	2.090	3.390	3.363	973
Particulier tegoed op postrekeningen	19.181	18.609	19.443	19.210	21.223	20.867
Buitenlandse schuld: ..	16.491	17.227	15.854	18.869	21.687	22.213
Directe buitenlandse schuld:	15.539	—	—	—	—	—
Geconsolideerde schuld:	13.288	13.037	12.768	13.357	13.667	14.812
Op half lange termijn	1.748	1.250	1.400	3.341	2.567	2.041
Op korte termijn ..	503	1.995	758	1.251	4.542	4.459
Indirecte geconsolideerde buitenlandse schuld: ..	952	945	928	920	911	901
Algemeen totaal ..	252.096	248.362	254.227	265.979	281.928	297.293

Bron: Ministerie van Financiën.

Terloops moge hier er op worden gewezen dat de belangrijke opnemingen van de Overheid op de kapitaalmarkt de voor de particuliere sector beschikbare kapitalen tot een minimum hebben herleid. Hierdoor werd een vermindering van de rente, die door de particuliere sector werd opgeëist, sterk geremd. Een eventueel belangrijke toeneming van het investeringsvolume, gepaard gaande met de verbetering van de economische activiteit, zou bijgevolg een spanning kunnen bewerken op de kapitaalmarkt.

TABEL III.

Uitgaven in de gewone begroting voorzien
(in mln fr.)

Omschrijving	Definitieve cijfers	Voorlopige cijfers				Voorzietingen
		1950	1951	1952	1953	
Rijksschuld	8.450,1	8.385,4	10.326,1	10.868,9	11.843,4	13.504,5
Pensioenen	9.080,0	10.071,6	10.631,2	10.723,1	10.839,6	10.981,7
Dotatiën	217,1	235,8	250,1	250,7	257,1	269,5
Kwade posten	3.502,6	791,0	949,0	923,5	1.079,0	1.139,8
Algemeen Bestuur ..	41.831,0	47.061,2	54.282,0	54.430,8	56.366,1	54.694,0
	63.080,8	66.545,0	76.438,8	77.197,0	80.385,2a)	80.590,1

a) Exclusief de kredieten van vroegere dienstjaren, die 909,6 mln fr. belopen.

Bron: Ministerie van Financiën.

In vergelijking met de dito kredieten voor 1954 vertonen de uitgaven voor pensioenen op de begroting voor 1955 een toeneming van 142 mln fr. Verhogingen werden voorzien voor de pensioenen ten gunste van het burgerlijk en militair personeel, voor de ouderdomspensioenen en voor de voorlopige pensioenen en diversen. Daarenboven werden de uitkeringen voor oorlogspensioenen 591 mln fr. lager geraamd dan verleden jaar. Deze laatstgenoemde

inkrimping vertegenwoordigt niet een verlichting van een reële last, maar is te wijten aan een financieel-technische operatie. Vroeger werden de uitkeringen op deze post geregistreerd volgens hun werkelijke waarde; voortaan zal eenzelfde dotatie worden geboekt in overeenstemming met de vermoedelijke aflooptermijn van deze pensioenen. De verhoging der kredieten voor de pensioenen uitgekeerd aan het burgerlijk en militair personeel was noodzakelijk in overeenstemming met de nieuwe regeling op de ambtenarenpensioenen, die ter goedkeuring aan het Parlement zal worden voorgelegd in 1955 en aan de uitbreiding van het aantal begunstigen. De vermeerdering op de andere zoëven genoemde posten beantwoordde, enerzijds, aan een nieuw krediet van 40 mln fr., dat bestemd is voor de uitkeringen van de pensioenen aan de zelfstandige arbeiders, ingevolge de wet van 23 September 1953 en, anderzijds, aan de verhoging van de pensioenoutputkeringen aan de mijnwerkers met 110 mln fr.

Hét bedrag voorzien als „kwade posten” steeg van het ene jaar tot het andere met 60 mln fr. Dit verschil vloeit voort uit het feit dat het aandeel van de Kolonie in de opbrengst van de cedulaire belasting hoger werd geraamd. Terloops moge hier worden gewezen op het hoog bedrag van deze uitgaven in 1950 en de sterke daling van deze uitgaven sinds 1951. Dit verloop is te wijten aan een begrotingstechnische operatie: vóór het dienstjaar 1951 werden als kwade posten geregistreerd de terugbetalingen van niet verschuldigde belastingontvangsten; sinds het dienstjaar 1951 wordt het netto-bedrag der belastingontvangsten op de gewone begroting opgenomen.

Verder blijkt uit tabel II dat de uitgaven van algemeen bestuur daalden van 56.366,1 mln fr. tot 54.695 mln fr.; hetzij een vermindering van 1.671 mln-fr. Volgens een functionele indeling blijkt, dat de personeelsuitgaven en de uitgaven voor materieel van het ene jaar tot het andere met respectievelijk 657 en 527 mln fr. stegen. De toelagen, de uitgaven voor werken en de andere uitgaven daalden daarentegen met respectievelijk 1.804, 288 en 763 mln fr.

TABEL IV.

Functionele indeling van de uitgaven van Algemeen Bestuur
(in mln fr.)

Omschrijving	1954 Verbeterde cijfers	1955 Ramingen	Vershil
Personeelsuitgaven	16.833,3	17.490,2	+ 656,9
Materieel	7.204,3	7.730,8	+ 526,5
Toelagen	27.011,3	25.207,7	-1.803,6
Werken	1.078,5	790,4	- 288,1
Andere uitgaven	4.238,7	3.475,5	- 763,2
Totaal	56.366,1	54.694,6	-1.671,5

Bron: Ministerie van Financiën.

Alhoewel sedert 1953 de recrutering van het rijkspersoneel werd stilgelegd hebben sommige sectoren van het rijksbestuur moeten overgaan tot aanwerving van gespecialiseerd personeel, nl. het Leger, de Rijkswacht, de Rechterlijke Macht, de Raad van State en het Officieel Onderwijs. De uitgaven voor werken, opgenomen in de bestedingen van het algemeen bestuur dalen van het ene jaar tot het andere met 288 mln fr. Deze vermindering is nochtans niet reëel. Inderdaad, kredieten bestemd voor de uitgaven van gewoon onderhoud werden van de gewone naar de buitengewone begroting overgedragen.

Een zware post in de voorziene uitgaven voor algemeen bestuur is die van het Departement van Landsverdediging. Hij bedraagt 12.148 mln fr. en overtreft deze van

1954 met 751 mln fr. Het verschil vloeit hoofdzakelijk voort uit de verhoging van de personeelsuitgaven en van andere uitgaven, verbonden aan de Landsverdediging, voornamelijk het onderhoud van het oorlogsmaterieel.

De belangrijkste wijziging kan bijgevolg teruggevonden worden in de post der toelagen. Deze vermindering is eveneens toe te schrijven aan een begrotingstechnische operatie. De steun aan de werkloosheid, die in 1954 globaal op de gewone begroting kwam voor 4.553 mln fr., werd gesplitst op de begroting 1955, nl. 2.899 mln fr. werd overgeboekt naar de buitengewone begroting als een bijdrage in de tewerkstelling van werklozen door de lagere publiekrechtelijke lichamen.

Onder deze toelagen zijn ook opgenomen die welke van economische aard zijn. De subsidies voor wetenschappelijk onderzoek werden in de begroting voor 1955 verhoogd, deze aan de steenkolenrijverheid werden daarentegen verminderd.

Andere toelagen zijn de kredieten aan de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen. Ze bedragen 1.747.518 mln fr. of 8 mln fr. minder dan in 1954 en dekken het exploitatiedeficit, het verlies op goedkope werkabonnementen, enz.

Ten slotte worden de kredieten aan provincies en gemeenten met 5 pCt verhoogd en een bijkomend krediet van 224 mln fr. wordt voorzien als toelage aan gemeenten waarvan de financiën speciale hulp vergen.

De tussenkomst op sociaal gebied, die in de staatsuitgaven van 1955 voorzien is, betreft de maatschappelijke zekerheid. De ouderdomspensioenen bedragen 3.831 mln fr.; ze zijn 156 mln fr. groter dan in 1954 en 310 mln fr. groter dan in 1953. Van dit verschil wordt het grootste gedeelte door de mijnwerkerspensioenen opgeslorpt. De uitgaven voor de werkloosheid worden voor 1955 nog geschat op een steun aan 180.000 werklieden per dag.

Nog andere kredieten worden ten bate van de ministeriële departementen in de begroting voor 1955 voorzien. Ze worden „andere uitgaven” genoemd en bedragen 3.475,5 mln fr. en liggen met 732 mln fr. beneden die van 1954. Deze schijnbare vermindering is slechts een overdracht op de buitengewone begroting van kredieten tot aanmoediging van de private bouw. De tussenkomst van de Staat steeg in de interesten op kapitalen gevestigd in de woningbouw door de Nationale Maatschappij van Goedkope Woningen, Nationale Maatschappij van Kleine Landeigendom en door het Huisvestingsfonds van de Bond der Kroostrijke Gezinnen.

* *

*

De rijksmiddelenbegroting voor 1955 heeft geen aanzienlijke afwijking met die voor 1954. De ramingen van de ontvangsten uit de directe belastingen voor 1955 en 1954 zijn nagenoeg dezelfde.

De raming van de douane- en accijnsrechten ligt echter met circa 1,5 mrd fr. hoger in 1955, wat te verklaren is, enerzijds door de overschakeling van de buitengewone begroting naar de gewone van de vermeerdering van de accijnsrechten op minerale oliën, en anderzijds door het verbruik van brandstoffen bij de luchtmacht waarop gewone accijnzen worden geheven.

De post registratierechten gaat in stijgende lijn. Inderdaad, de vermoedelijke inkomsten van 1954 liggen hoger dan de voorziene en de raming voor 1955 overtreft deze cijfers nog. Bovendien werden nog voorzien een taxering van 20 mln fr. op de televisietoestellen en een bijdrage

TABEL V.

*Ontvangsten in de gewone begroting
(in mln fr.)*

Omschrijving	1954	1955
	Voorlopige cijfers	Ramingen
Belastingen		
Directe belastingen	31.500	33.862,3
Douane- en accijnsrechten	13.600	15.032,9
Registratierecht	24.900	25.374,0
Andere ontvangsten		
Taxes, tolgeden en retributien	2.300	2.403,9
Inkomsten van het patrimonium	1.200	991,9
Bedrijfsinkomens, financiële inkomsten		
Terugbetalingen	1.100	1.103,1
Diverse opbrengsten	1.500	1.404,5
Ontvangsten voortvloeiend uit de oorlog	900	445,8
Totaal	77.000	80.618,4

Bron: Ministerie van Financiën.

van de Kolonie van 100 mln fr. voor onderhoudskosten van de militaire luchthaven van Kamina. Daarentegen wordt een vermindering van 100 mln fr. voorzien voor de diverse ontvangsten en een gevoelige vermindering van de post „ontvangsten voortvloeiend uit de oorlog”, waarvan de oorzaak grotendeels ligt in de reducering van de gesekwestreerde Duitse goederen.

De buitengewone begroting.

Daar enerzijds de saldi van de algemene begroting ongeveer dezelfde zijn voor 1954 en 1955, zoals blijkt uit tabel I, en anderzijds de saldi van de gewone begroting over die twee jaren van elkaar wat afwijken ter oorzaak van de verschillende transfers van de gewone naar de buitengewone begroting en omgekeerd, moet de terugslag hiervan in de buitengewone begroting en omgekeerd, de ontvangsten in de buitengewone begroting. Inderdaad, de ontvangsten in de buitengewone begroting voor 1955 zijn t.o.v. die voor 1954 gevoelig verminderd, terwijl de uitgaven nagenoeg dezelfde zijn gebleven. Buiten het opnemen van een nieuw hoofdstuk met name „Programma van bijzondere ondernemingen opgevat met het oog op de opslorping van de werkloosheid” is er in de uitgaven weinig aan te merken. Door dit programma worden 2,2 mrd fr. voorzien om werken van buitengewoon onderhoud te doen, waarvoor arbeidskrachten, die werkloosheidssteun genieten, worden aangewend. De ontvangsten van de buitengewone begroting die op circa 1.112 mln fr. geraamd worden bestaan ten belope van 925 mln fr. uit het aandeel in de uitgaven voor infrastructuur van de NATO, dat de andere deelnemers aan België verschuldigd zijn.

Besluit.

Uit hetgeen voorafgaat kunnen we afleiden dat beide algemene begrotingen voor de laatste twee dienstjaren met een ongeveer even groot tekort sluiten. Na afweging van de transfers van enkele uitgaven en ontvangsten van de gewone begroting naar de buitengewone en omgekeerd komt men onvermijdelijk tot het besluit dat de ramingen van uitgaven en inkomsten over 1955 in weinig opzicht verschillen van de ramingen voor 1954. Weliswaar is de mogelijkheid niet uitgesloten dat binnen enkele maanden de vermoedelijke cijfers meer afwijkingen zullen vertonen. Zulks zou dan wel het resultaat zijn van de verbetering in de economische conjunctuur die enerzijds de ontvangsten zou doen verhogen en, anderzijds, de uitgaven zou verminderen door opslorping van de werkloosheid en door het overbodig maken van zekere toelagen en bijkredieten.

Geld- en kapitaalmarkt

De geldmarkt.

Waren tot voor enkele jaren de ultimo en vermindering van de deviezenvoorraad de belangrijkste oorzaken van verkrappingen op de geldmarkt, thans is het naderen van de 21e van de maand — de einddatum van de maandelijkse kaspercentageperiode — ten minste even belangrijk geworden. Gedurende de verslagweek werd dit duidelijk gedemonstreerd: ondanks een stijging van de deviezenvoorraad met f 8 mln en het terugvloeien van f 82 mln door een vermindering van de chartale circulatie, bleef de geldmarkt zeer krap. Symptomen hiervan waren de verhoging van de callgeldrente met ingang van 13 Mei met 1/4 pCt tot het maximum van 1 pCt, alsmede het aanzienlijke beroep op De Nederlandsche Bank in de vorm van voorschotten in rekeningcourant (per 9 Mei f 99 mln, d.i. ca f 70 mln boven normaal). De oorzaak van de huidige verkrapping ligt vnl. bij de grote aankopen van papier bij de Agent op en onmiddellijk na 18 April, die de kasreserves der banken in het begin van de periode 22 April-21 Mei beneden de verplichte minima brachten. Thans moet derhalve op vrij grote schaal kas worden gemaakt om toch gemiddeld aan het vereiste pCt toe te komen.

De kapitaalmarkt.

Op de Amsterdamse aandelenmarkt was de stemming gedurende de verslagweek vrij zwak. Zoals uit onderstaande indices blijkt, voltrok de daling zich vnl. bij de internationale fondsen en, wat deze betreft, in het bijzonder bij Koninklijke en Philips. De oorzaak van de daling was vooral te zoeken in de flauwe stemming, die in Wallstreet en op verschillende Europese effectenbeurzen heerste. Op sommige dagen was ook de directe invloed van buitenlandse verkopen in Amsterdam duidelijk te constateren.

1954

Enige sprekende cijfers uit ons jaarverslag

Premie-inkomen	f 174 miljoen
Kapitaal en Extra-reserves	f 67 miljoen
Beleggingen	f 597 miljoen

Schadeverzekering

Premie brandverzekering	f 39 miljoen
Premie transportverzekering	f 16 miljoen
Premie ongevallenverzekering	f 19 miljoen

Levensverzekering | Verzekerd kapitaal

Levensverzekering Mij	f 2082 miljoen
Victoria	f 443 miljoen
Totaal	f 2525 miljoen

DE NEDERLANDEN

Alle verzekeringen

Zoals uit de betreffende koersen volgt, strekte de koersdaling zich niet uit tot de obligatiemarkt. De aanzienlijke vraag naar niet-risicodragend kapitaal blijkt wel uit de enorme belangstelling voor de emissie van f-20 mln 7-jarige 3 pCt obligaties der Export-Financiering-Maatschappij à 99 pCt, waarop de toewijzing slechts 1 pCt met een maximum van f 5.000 per inschrijver bedroeg.

Aand. indexcijfers (1953 = 100)	6 Mei 1955	13 Mei 1955
Algemeen	195,8	192,7
Internat. concerns	248,5	242,2
Industrie	152,9	152,3
Scheepvaart	139,7	141,3
Banken	145,2	145,6
Indon. aand.	150,0	149,2
Aandelen		
Kon. Petroleum	578½	554
Unilever	409½	411
Philips	396	379
A.K.U.	300	296¼
Kon. N. Hoogovens	320	322
Van Gelder Zn	282	278
H.A.L.	181	180%
Amsterd. Rubber	123	122%
H.V.A.	159	155%
Staatsfondsen		
2½ pCt N.W.S.	79½	79%
3-3½ pCt 1947	100%	100½/16
3 pCt Grootboek 1946	99½/16	99%
3 pCt Dollarlening	97½	97¼
Divers obligaties		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	102½	102%
3½ pCt Bkv. Ned. Gem. 1954 II/III	101%	101½
3½ pCt Philips 1948	103½/16	103½
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	100½	100%

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND *)

Maand	Totaal aantal werklozen *)	waarvan		
		nijverheid	landbouw	losse arbeiders
29 April 1954	59.700	15.300	7.900	11.800
31 Mei 1954	47.400	12.100	5.200	10.000
30 Juni 1954	41.500	10.700	4.400	8.500
31 Juli 1954	45.100	13.800	4.800	8.700
31 Aug. 1954	42.200	12.700	3.100	8.400
30 Sept. 1954	37.500	10.000	1.400	6.800
30 Oct. 1954	38.100	10.500	1.500	6.700
30 Nov. 1954	45.100	15.700	5.800	9.400
31 Dec. 1954	67.000	24.000	13.100	13.300
31 Jan. 1955	82.600	25.800	17.600	15.400
28 Febr. 1955	70.400	21.100	14.500	13.600
31 Maart 1955	46.600	14.200	7.500	10.400
30 April 1955	35.000	8.100	3.700	7.300

*) Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

*) Gegevens van arbeidsbureaux; afgerond op honderdtallen.

*) Inclusief personen, die tewerkgesteld waren op Sociale Werkvoorzieningsobjecten voor hand- en hoofdarbeiders.

Abonneert U op E.-S.B.

ponskaarten service

Zonder zelf over een ponskaarten-installatie te beschikken, kunt U voor Uw administratie en statistieken van de voordelen van ponskaarten profiteren.

Ons Bureau met zijn moderne ponskaarten-apparatuur verzorgt voor velelei bedrijven de administratie in loondienst.

Gaarne belasten wij ons vrijblijvend met een deskundig onderzoek naar doelmatige toepassingsmogelijkheden, waarna uitvoerig, gedocumenteerd advies wordt verstrekt.

bureau mechanische administratie c.v.

Amsterdam Achter Oosteinde 9-11 tel. 37028

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN JANUARI, FEBRUARI EN MAART 1955.

(Bedragen in duizenden guldens, koersen en rentevoeten in pCt)

	Be- drag (nomi- naal)	Koers	Be- drag (reëel)	Ren- tevoet	Loop tijd
Januari:					
Obligaties:					
<i>Overheid:</i>					
Investeringscertificaten	13	100	13	3	14 *)
Nederlandse Staatslening 1955	600.000	100	600.000	3½	40 *)
<i>Particulieren:</i>					
Gereformeerde Kerk van Kralingen (Rot- terdam-Oost)	75	100	75	3½	30 *)
Nationaal Grondbezit N.V. te 's Graven- hage	2.500	100	2.500	3½	25 *)
Aandelen:					
<i>Particulieren:</i>					
N.V. Gemeenschappelijk Bezit van aandelen Philips' Gloeilampenfabrieken te Eindhoven, 6 pCt cum. pref. aandelen Idem, gewone aandelen	36.000	100	36.000		
N.V. Maatschappij „Onderling Belang" tot Exploitatie van Huizen en Gronden in Nederland, te Rijswijk	77.364	100	77.364		
Mulder's Fabriek van Rollend Materiaal en Landbouwmachines N.V. te Boskoop ..	200	100	200		
Nationaal Grondbezit N.V. te 's Graven- hage	350	100	350		
	500*)	100	100		
Februari:					
Obligaties:					
<i>Overheid:</i>					
Investeringscertificaten	23	100	23	3	14 *)
Beleggingscertificaten	4	100½	4	3½	44 *)
Aandelen:					
<i>Particulieren:</i>					
Heybroek en Co's Handel Maatschappij te Amsterdam	475	110	522		
Phs van Ommeren N.V. te Rotterdam	10.000	150	15.000		
N.V. Koninklijke Nederlandsche Fabriek van Gouden en Zilveren Werken Gerrit- sen en van Kempen te Zeist	500	110	550		
N.V. Nederlandsche Apparatenfabriek „Ned- dap" te Groenlo	333	100	333		
N.V. Houthandel v/h William Pont te Zaan- dam	1.755	100	1.755		
Arnold Gilissen's Bank N.V. te Amsterdam	500	100	500		
Maart:					
Obligaties:					
<i>Overheid:</i>					
Investeringscertificaten	7	100	7	3	14 *)
<i>Particulieren:</i>					
Stichting „Protestants Tehuis voor Bejaer- den" te Zeist	1.000	100	1.000	3½	35 *)
Koninkrijk België	100.000	100	100.000	3½	30 *)
Aandelen:					
<i>Particulieren:</i>					
N.V. Vliamar te Rotterdam	1.000	135	1.350		
N.V. Algem. Industriële, Mineraal- en Erts- maatschappij „A.I.M.E.", Amsterdam	400	100	400		
N.V. Auto-Service, 's-Gravenhage'	600	100	600		
Tricotbest N.V. te Best	1.125	100	1.125		
Nationale Levensverzekering-Bank N.V. te Rotterdam	3.450 *)	100	345		
N.V. Intern. Handel- en Scheepvaart- Mij Jan de Poortte te Rotterdam	260	100	260		

1) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing te allen tijde toe- gestaan.

2) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

3) Waarvan verplicht te storten 20 pCt.

4) Verplicht te storten 10 pCt.

EMISSIES IN 1955

(Reële bedragen in duizenden guldens)

Maand	Obli- gaties	Aandelen	Totaal	Waar- van conver- sies	Uit omzet- ting van andere be- leggingen en geblok- keerd te- goed	Nieuw geld
Januari	602.588	114.014	716.602	—	13	716.589
Februari	27	18.660	18.687	—	27	18.660
Maart	101.007	4.080	105.087	—	7	105.080

Adverteer in E.-S.B.

AMSTLEVEN

Levensverzekering

BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING

KWANTITEIT of KWALITEIT

?

Wanneer het U vooral om de kwantiteit van de reacties op door Uw onderneming geplaatste personeelannonces gaat, dan menen wij er goed aan te doen U tevoren te moeten afraden deze annonces in „E.-S.B.” te plaatsen. Honderden reacties voorspellen wij U beslist niet.

Wilt U echter een indruk hebben van de kwaliteit van de binnenkomende reacties, dan zal het U interesseren dat talrijke grote ondernemingen regelmatig „E.-S.B.” inschakelen als medium voor het oproepen van functionarissen op hoog niveau. De ervaring leert deze bedrijven namelijk dat een oproep, in „E.-S.B.” geplaatst, een prima selectie van het aantal reacties betekent, hetgeen een niet onbelangrijke aanwijzing is voor wat betreft het „aanbod”.

Zoekt U het in de kwaliteit van de reacties op Uw personeelannonces, dan geven wij U ernstig in overweging om „E.-S.B.” als medium in te schakelen.

Advertentie-afdeling
Postbus 42 — Schiedam

HET HOOFDBESTUUR DER PTT

Bij de Hoofddirectie Financiële en Economische Zaken van het Staatsbedrijf der PTT bestaat plaatsingsmogelijkheid voor

administratieve krachten

met boekhoudkundige aanleg en bij voorkeur met ervaring op financieel administratief gebied.

Minimum eisen: H.B.S. 5-j. c., eventueel M.U.L.O.

Practijkdiploma Boekhouden, M.B.A., S.P.D., dan wel M.O. Handelswetenschappen strekt tot aanbeveling en is noodzakelijk voor directe aanstelling in hogere rang.

Maximum bereikbaar salaris bij volledige geschiktheid circa f 8300,- per jaar.

Schriftelijke sollicitaties te richten aan de Hoofddirecteur Financiële en Economische Zaken, Hoofdbestuur der PTT, Kortenaerkade 12, 's-Gravenhage.

Bekend groeiend textielbedrijf in Twente zoekt voor de leiding van haar exportafdeling een

dynamische kracht

Wij denken hierbij aan een energieke persoonlijkheid, die over een gedegen exportervaring beschikt, bij voorkeur in de textielsector. Hij moet leiding kunnen geven aan de exportafdeling en de buitenlandse agenten kunnen stimuleren. Uiteraard verlangen wij beheersing van de moderne talen in woord en geschrift, terwijl bedoelde functionaris zelfstandig de nodige exportactiviteiten zal moeten ontwikkelen, waarvoor een grote mate van eigen initiatief wordt vereist.

Degene, die voor deze functie de nodige geschiktheid bezit, bieden wij een veelzijdige, interessante levenspositie met daaraan evenredige honorering en opname in het pensioenfonds. Bovendien zal alle medewerking worden gegeven voor het vinden van een passende woongelegenheid.

Wij delen voorts mede, dat sollicitaties van eigen personeel van bovengenoemd bedrijf zullen worden vernietigd, zonder dat het bedrijf hiervan wordt verwittigd, terwijl ook alle overige sollicitaties strikt vertrouwelijk zullen worden behandeld.

Eigenhandig (niet met ball-point) geschreven brieven met pasfoto en volledige inlichtingen omtrent opleiding, ervaring, levensloop en reden van sollicitatie onder no 465 voor 7 Juni a.s. te richten aan het

Amsterdams Psychotechnisch Laboratorium,
Adviseurs voor bedrijfspsychologie en
beroepskeuze, o.l.v. Dr Ph. M. v. d. Heijden,
Verdijkstraat 6, Amsterdam-Z.